

היינט פארמאגט איר א פאקטבאך

№ 43 | Łódź, Piątek 19 lutego 1932 r. | **צענטער יאהרגאנג** | לאדז, פרייטאג, י"ב אדר א' תרצ"ב | № 43
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 טעל. פערמיראווער 21, טעל. 224-71.

יידען! בעת איהר הויפט שוין געדענקט אזוי הויפט ארץ-ישראל'דיגע פראדוקטען! פאמערנאנצען דאס זענען דאך אייערע פראדוקטען. יודישע ארבייט פון אונזער אלט-נילאנד פאדערט נאר יודישע א"י'דיגע ויס און און פאסטקעס (גוט אכט אים) סטעמעל (Pardes), שמו זית וך (פיינטער אלייזע-אייז), ביהנע-האניג פון אראנשען, אקאליפטום-האניג פון ציעל פאר הייזערנע ברוסט-און לונגען-ליידערע, פאקס-האניג ספעציעל פאר מאגען און אבסורדע, מאידלען, ראדינקעס, טייטל-באלון א. א. גר'טער אויסוואהל פאר מתנות פון "בצל א"י". קומט אין אירע ארבייטונגען ווי אויך קונסט-בילדער. י. קומט אין

אונזער לאנגזשיינען פערזאנלעכע מיטגליד, עהרען-סעקר. מאר. פרעזעס פון דער פאנאטאוויע-קאמיסיע

ה' הילארי שטראהווייס

צוליבן טויט פון זיין אונפערגעסליכען פאטער

נ. ע. אהרן

דריטען מיר אויס דער מיטגליד מיטגליד. 1084

די פערזאנלעכע פון "לינת הצדקה" פאנאטאוויע-קאמיסיע ביי "לינת הצדקה"

לאדזער יוד. הילפ-פאריין

"עזרת אחים"

צוליבן 5-יעהריגען יובילעאום פון פערמיין "עזרת אחים" קומט פאר שבת, דעם 27-טען פעברואר ד. י. פינקטליך 10 אין אונזער

אגראנדיעזע יובילעאום-פיערונג

מיט אנ'אנהאלטסרייכען פראגראם. בעמערקונג: אלע מיטגלידער ווערן געבעטען ביז מיטוואך, דעם 24-טען טעג-רוואר ד. י. זיך צו פערזענלעך מיט איינערס-קארטען אין פערמיין-לאקאל 1036 וואוואקא 28, טעל. 145-06

זונטאג, דעם 21 פעברואר ד. י. קומט פאר אין פילדארמאניע, נאכאנאנשט 20, לטובת דעם בית-היתומים, זערוזשער 40

א טעאטער-פארשטעלונג "יאנהעלע כוואט"

מיט'ן אמעריקאנער בוי'קאמיקער **דזשעק רעכטצילט** און די ארטיסטין **זינגערין לוכבד זילבערג** אין די הויפט-ראלען

בילעטען צו עקומען היינט אין דער קאנצערט-האוס פון בית-היתומים זערוזשער 40 אין אונזער פארשטעלונג א גאנצער טאג ביי דער טעאטער-קאסע. די פריער-פערקויפטע בילעטען זענען גילטיג.

צו דער חתונה פון אונזער ליבער פריינד **ה' משה לעבנשיצקי** מיט **מרת רחלעל ראטענבערג** ווינשען מיר א הערליכען מול מול און א גליקליך צוזאמענלעבען

שמואליק גראנקעוויטש, וועלדעל רעדליך, לייבל פערזענלעך, לייב שאטלאן.

פאר מאגענליינדע ראבארבער-וויין

אין פרימא סוואליטשט צו עקומען אין דער וויינהאנדלונג פון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84

בעהאנטמאכונג הערן-שניידער-אטעליר

13 ציגעל-גאס 13 זעמטליכע בעשעלונגען

צי 45 זד. אנ'אנצויג

מיט די בעסטע צוגאבען און פינקטליכע, רעזעלע אויספיהרונג לויט די נייסטע פאסאנען. פאר גוטע אויספיהרונג ווערט ווארעט טירט. — כ'נעם אויך אן בעשעלונגען פון אייגענע סחורות געריכטעט דעם ארעסט-קומט און איבער-צייט אייך מיט אכטונג

שניידער-אטעליר מיט אכטונג

13 ק. פריימאן, ציגעל-גאס 13

יודישער מאגאזין-שניידער-מייסטער-פערמיין

פאמארשא 53

אכטונג, דאמער-מאגאזין!

שבת, ד. 20 פעברואר 6 זינגער אונזער טעט פאר אין אייגע-נעם לאקאל, פאמארשא 58

א גרויסע פאך-פערזאנלעכע

פון נאנצען פאך. קיינער טאר נישט עהלען, ווייל עס וועט ביזשעס ווערען דער וואל פון נאנצען פאך. 1090 מיט אכטונג **דל פאך-קאמיסיע**

שאכטעל-מאכער-הארפאדאציע!

זונטאג, דעם 21-טען פעברואר ד. י. פינקטליך 6 א זינגער אונזער קומט פאר אין לא-קאל פארמינאנע 4

אניאליסטר-ארדענמאכער פערזאנלעכע

וועגן וויכטיגע פאך-פראגן. בעמערקונג: די מיטגלידער, וועלכע זענען נאך נישט רעגיסטרירט, קענען זיך גלייך טייטש רעגיסטרירען. 1099 מיט אכטונג די פערזאנלעכע.

"הומיר" אלעיא האשטשוסקי 21

זונטאג, דעם 21 פעברואר, 8,30 אונזער

קאנצערט

אונזער דער לייטונג פון הענריק יאבלאן, עס בעטייליגען זיך דער כאר, סאליסטען און סימפאנישער אקעסטער פון "הומיר" אין פראגראם: שאפונגען פון באך, גריג, הענדעל יאבלאן א. א. עקאמפ. פיר. ראזענצווייג און אינש. 9. ליבערמאן.

בילעטען צום פרייז פון 1 ביז 3 זל. צו עקומען ביי דער קאסע פון "הומיר". 1092

G. SZCZYBUK

Łódź, ul. Piotrkowska 61 tel. 24-000

Sprzedaz komisowa wyrobów firmy Przemysł Wełniany **S. BARCINSKI i S-ka** Spółka Akcyjna w Łodzi

פאלקסאונ'ווערניטשט ביי דער ציון, ארגאניזאציע

מארגען, מוצאי שבת 20/2, 7 און אויף לאקאל פון דער ציוניסטישע ארגאניזאציע (שרודמיסקא 29)

העברעאישע פארלעזונג

און ד. י. ס. "תורת החנוך של היהדות העתיקה" (הרבאה ב') פרעלענעט: רעד. א. לובאשיצקי איינאנג פריי! זונטאג, 21/2, 8:30 און. — רעזיטאציע-אונזער פון א"י-דיכטער י. פאפערניקאוו. אין פראגראם: יודישע ארץ-ישראל-מאטיווען. 1086

יין כשר = יין כשר

אויב איהר האט נאך נישט געטוישט דעם בעוואוסטען **ראזינע-וויין "פראגראם" נ' 6** אדער 7 און איבערצייגט זיך, אז איהר בערעכט איך און אייער פאמיליע הנאה צו האבן פון גוטען וויין, וואס מיר פערקויפן צוליב רעקלאמע

"פראגראם" נומער 6 און נומער 7

—: צו ביליגע פרייען —: אלע סארט וויינען, פראגראם" בעקומט מען אין 5 צענטערען פלייטע: (1) פירמע "פראגראם" אלטער מארק 1 ווערט געפאקט דעם 1/2 (2) וויינהאנדלונג פ. ליפער, זאכאניא 17 (3) פירמע שווערס אינה. פ. הערצבערג, 6-טען שערפיען 43 (4) וויינהאנדלונג ה. פראנקעל, גליבא 69 (5) ביר-האלע פולווערמאכער, גרינער מארק 6

פאר לעדיגע פערזענלעכע לייט וועלכע פלייטען פון דער פירמע "פראגראם" צוהאלטן 5 ביר. און פאר באשונקען און קאמפאניען צו 10 גראטשען.

וויין-און מנהל-ב'דע, "פראגראם" אלטער-מארק 2, טעל. 184-82 620

תלמוד תורה

גליון גרינער מארק **ליפאווא 31** מאכט בעקומט, אז זונטאג, פרשת פקודת, דעם 6-טען מערץ 1932, 4 א זינגער נאכמאכט קומט פאר

די יעדעריכע פערזאנלעכע

מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג: (1) ערשטונג פון דער פערזאנלעכע, (2) וואהל און א פארזענדען, (3) עסטיקויט-בעריכט, (4) בעשטימט פון ביזנעסעס אויפ'ן קונסטלען יאהר, (5) וואהל פון א פערזאנלעכע און רעזיטאציע-קאמיסיע פון (6) פערזענלעכע פארשלאגען. 1088

העם דוועלבע פערזאנלעכע פארקומט: רעמוטעביליטאט, 8 אונזער און העם זיך גלייך ביי דער צוהאל מיטגלידען. מיט אכטונג די פערזאנלעכע.

ענגלישע נאטעס צו יאפאן און כינע

ווידער א יאפאנישער אויטומאטום צו כינע

דעלעגאציע פון מלוכה-בעאמסע ביים פרעזעס סלאווע

ווארשע, 18. (סעלעפאניש). דעלעגאציע פון מלוכה-בעאמסע האט געזעהן דעם פרעזעס פון ב.ב.קלוב און האט מיט איהם געהאט א שפערען געשפערען. ערקלערונגן און די מלוכה-בעאמסע העלען זיך נישט לעזען מערער בעיזעלען. סלאוועק האט בערווארט דעלעגאציע זאלעסטי האט געשמועסט מיט זיין דייטשן אמבאסאדאר אין גענף.

ווי דערשטע ארבייטס-אינספעקטאר

קראקע, 18. (סעלעפאניש). דאס האט דאס היינט דערשטען דער לעמבערגער ארבייטסאינספעקטאר זאשיצקי.

און ווען פרינצעס וואינווין איז ווייט-מארגען פאלאצען, וואו ס'וועט זענען אויסגעשטעלט מיט די סייקסע שטיינער און היידערסער שטאלען בעדינגען זיי - גייען אויס מיליאנען פון הונדערט זי שטארבען שטיל - ווייל זיי גלייבען, אז ערשט דעמאלס וואנערן זיי צום ריכטיגן לעבען...

ווייזיג פאר דאמען!

געו. דאמע-פרייזער ארבייטער
STANISŁAW
A Nowicki, Śródmiejska 31
Schilke, Grand-Hotel
Piotrkowska 72
נעמט אן איצט ביי זיך אין דער פרייטאג וואינווין

זשעלאנא 12, וואינווין 28

רעכטע אפיציע, 2-סער שטאק.
נידריגע פרייזן! 828 נידריגע פרייזן

FABRYKA LISTEWO do RAM
OPRAWA OBRAZÓW
Z. ZAGAŃCZYK
Łódź, Sw. Anny 9/11
Hurt. Ceny fabryczne Defal

מעברירטע צימערן

נאך א גר נילדער בענייאונג מיט וועמליכע בע-קוועליכקייטען, צענטראל-בענייאונג ווארם און האלט וואסער

צו 75 זל. מאנאטליך

זאוי 4-5 צימערן געאייגנט אויף א ביורא פון זאפארט צו פערמיטען.

צו ערשטערן אין דער פערזענליכע פון האטעל "Savoy", טעל. 203-39 און 203-88. 9601

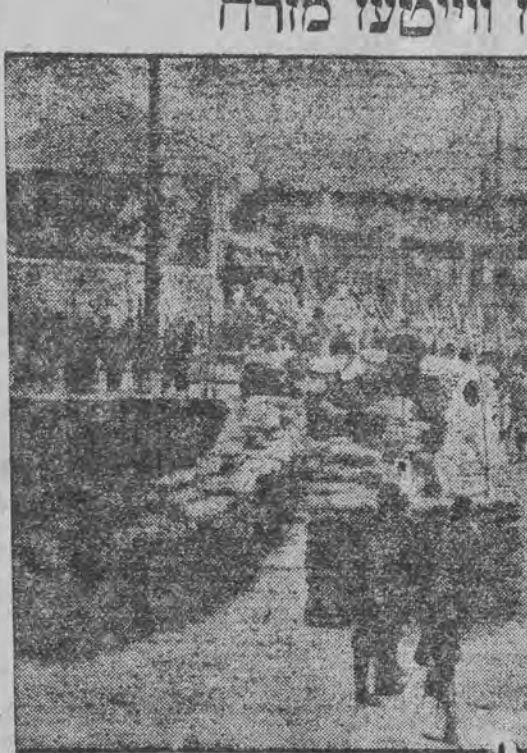
אויף לוייהן

פאנאמא - אויסטארבייטונג!
נעץ-שטאפען, נארינען, שאלען, סעטערס וידענע און וואלענע. סיכער מיט און און פראווען. נעמט אן אויף די נייסטע ראשעל-טאשינען אויף לוייהן.

ב. גראבוס, פיעטריקאווער 37, טעל. 146 51. פינעסליכע אויספירונג און מעסיגע פרייזען. 9201

קריצער אויפן טייך יאגורטס. פון יאפאן פארטעס ענגלאנד און יאפאן זאל זיך נישט בענוצען מיט דער אינטערנאציאנאלער באזע אויף מלחמה-אפערעציעס און פון כינע פאר

דער הריג איז ווייטעז מורח

יאפאניש מיליטער מארשירט אריין אין שאנכאי.

אויסגעבראכען דער שטרייק אין די דאמבראווער קויהלען-גרובען

סאנסאוו, 18. (סעלעפאניש) צוליב דעם וואס די קויהלען-מאנאטען האבען אפגעוואר-פון די פארערוגען פון די קויהלען-ארבייטער צו-ריקצוהען די 8 פראצענט רעדוקציע פון די צו-ליב.

פיליש-ליטווישע אונטער-האנדלונגען

רייג, 18. (סעלעפאניש) אין די פאליטישע קרייזן אין כינע קורטירען קלאנגען, אז צווישען פאליצ-און ליטע קומען פאר נישט - אפיציעלע אונטער-האנדלונגען.

נאך נישטא קייזר רעגירונג איז פראנקרייך

דער פרעזידענט העלס אז די ביידע מלוכה-מער-בער זענען ביים איינציגן מאמענט בויטיג פאר פראנקרייך.

צום רעגירונג-קרייז אין פראנקרייך

לואי בארטו קאנדידאט אויף פרעמיער פאזל באנקור סענאטאר פערנאנע. וואס זיין איג-קאנדידאט אויף פרעמיער קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע האט געבראכט צום קרייז

לענדאן, 18. (סעלעפאניש) אין קארידאר פון יאפאנישע קאנסולאט אין שאנכאי האט אויסגעפירטען א באמבע. דער אויפרייס האט פערניכטעט דעם פראנט. פון פערסאנעל האט קיינער נישט געליטען. דאנעטען איז אויף דער גאס דערהרגעט געווארען א כינעזער און עטליכע כינעזער זענען פערוואונד-דעם געווארען.

א נייער אויטומאטום

לענדאן, 18. (סעלעפאניש) די יאפאניש-מערשטע אויטומאטענדלונגען האבען נישט געפיהרט צו קיין אויסגלייך.

א דיפלאמאטישער צוואג

לענדאן, 18. (סעלעפאניש) דער אנפיהרער פון אמעריקאנער פלאט האט בעקומען א צוואג, פון יאפאנישען צומיטאל באמער, אז אין פאל פון וויר-סערדיגע מלחמה-אפערעציעס וועט מען זיך היטען, אז די גראנאטען זאלען נישט פאלען אויף דער אמעריקאנער טעריטאריע.

ניי-יארק, 18. (סעלעפאניש) דאס אויסער-מיניסטעריום איז מודיע אז צוליב דעם, וואס עס איז דערהאלטען געווארען פון יאפאן, אפאטע וואס קלערט אויף די לעצטע געשעהענישען אין שאנכאי האלט זיך די אמעריקאנער רעגירונג דערווייל אפ פון שיקען א פראטעסט-נאטע קיין טאקיא.

ענגלישע נאטעס צו יאפאן און כינע

לענדאן, 18. (סעלעפאניש) די ענגלישע רע-גירונג שיקט היינט צוויי פראטעסט-נאטעס צו יא-פאן און כינע גענען באמבארדירען דעם ענגלישען קאנאל.

סטודענטע דעמאנסטרייען געגען סענאט

פאריז, 18. (סעלעפאניש) די אקאדעמישע ויר-גענד אין פאריז האט געזעהן דעמאנסטרייעס געגען סענאט, צוליב דעם, וואס דער סענאט האט דער-פיהרט צו דער דימייטע פון לאוואלס קאבינעט.

פאריז, 18. (סעלעפאניש) די סטודענטען מאניפעסטירט און אויסגעפירט די סענאטארען-וועלכע זענען פון דארט ארויס.

עס איז אויך געווארען צו א צוואנציגסטויס מיט פאליציי. פון ביידע צדדים זענען פערהאן פער-וואונדעטע, 25 סטודענטען זענען ארעסטירט גע-ווארען.

א רעגירונג פון אינערליכער פערשטענדלונג

פאריז, 18. (סעלעפאניש) צוליב דער אינטער-באציאנאלער פאליטישער לאגע אין צוליב דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ וויל מען אין פאריז שא-פון א נייע רעגירונג פון אינערליכער פערשטענ-דיגונג.

עס קורטירען קלאנגען אז דער פרעזידענט וויל איבערגעבען דאס שטעלען א רעגירונג דעם סענא-טאר באנקור.

לואי בארטו קאנדידאט אויף פרעמיער

פאזל באנקור קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע. וואס זיין איג-קאנדידאט אויף פרעמיער קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע האט געבראכט צום קרייז

ערשטער קלאנג-קינא-סענאטאר

היינט און פאליגנדרע מען!

L.A. 3

דאסע פון איבערנעמישער וויסנשאפט און וויסנשאפט, דאסע פון וויסנשאפט און וויסנשאפט

פרייטאג, 18. (סעלעפאניש) די סענאטאר 4 א זיגער נאכמיטאג - שבת אין זונטאג 12 א זיגער זייטאג.

לואי בארטו קאנדידאט אויף פרעמיער

פאזל באנקור קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע. וואס זיין איג-קאנדידאט אויף פרעמיער קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע האט געבראכט צום קרייז

ערשטער קלאנג-קינא-סענאטאר

היינט און פאליגנדרע מען!

L.A. 3

דאסע פון איבערנעמישער וויסנשאפט און וויסנשאפט, דאסע פון וויסנשאפט און וויסנשאפט

פרייטאג, 18. (סעלעפאניש) די סענאטאר 4 א זיגער נאכמיטאג - שבת אין זונטאג 12 א זיגער זייטאג.

לואי בארטו קאנדידאט אויף פרעמיער

פאזל באנקור קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע. וואס זיין איג-קאנדידאט אויף פרעמיער קאנדידאט אויף פרעמיער סענאטאר פערנאנע האט געבראכט צום קרייז

Opony Michelin znówu najlepsze
OPONY
najlepszych marek
MICHELIN
FISK
GOODYEAR
DUNLOP
części zamienne
wyroby gumowe
opony rowerowe
najlepiej się kupuje
w firmie
BERSON Narutowicza 16, tel. 128-30

SPLENDID
L.A. 3
Jack Holt, Ralph Graves i Fay Wray
פרייטאג, 18. (סעלעפאניש) די סענאטאר 4 א זיגער נאכמיטאג - שבת אין זונטאג 12 א זיגער זייטאג.

דייטשער ענטוואפנונגס-פראיעקט

דייטשלאנד וויל זיין גלייך מיט אנדערע מלוכות

הינדענבורגס פריי

געזעץ-פראיעקט וועגן פערזאנלעכע
ווארשא, 18. (טעלעגראפן). אין דער אר-מיניסטראציע-קאמיטעט איז היינט בעשטאנען געווארן דער דער נייטער געזעץ-פראיעקט וועגן פערזאנלעכע לוינען.
די אפטיילע האט ערקלערט, אז אין נייטע געזעץ זעהט זי א גר מיטעל צו פערשטארקען דאס מויל דער אפטיילע. עס וועט אבער ווייטער גע-פיהרט ווערען א קאמף געגען דאזיגען געזעץ.
די קאמיטעט האט דעם געזעץ-פראיעקט אפ-גענומען.

געזעץ-פראיעקט וועגן פרייוואטע שולען
ווארשא, 18. (טעלעגראפן). אין דער ביל-דונגס-קאמיטעט איז בעהאנדעלט געווארען דער גע-זעץ-פראיעקט וועגן פרייוואטע שולען.
דע-וואטאט זאמערשטיין האט זיך ארויסגעזאגט געגען געזעץ.
די אפטיילע האט אפגעלייגט געווארען אויף היינט, פרייטאג.

פערברענט געווארען א מוטער מיט איהר 12-עריגע טאכטער
קעלן, 18. (טעלעגראפן). אין דער ווארשע פון בענק יעלינא איז אויסגעבראכען א שרפה, די פרוי יעלינא און א 12-יארהרע טעכטערל זענען פערברענט געווארען.

LUNA

היינט און פאלמערדע טעג!
גרויסע אייראפעאישע מילס-פראדוקציען פילם וואס איז אויפגענומען געווארען מיט דעמאנסטראציע אויף ווארשע

„דער האנגרעם טאנצט“
ראמאנטישע ליבעס-גייסטע פון יוגען קעניג אלעסאנדער און א ווינער מאגאוו-מירעל

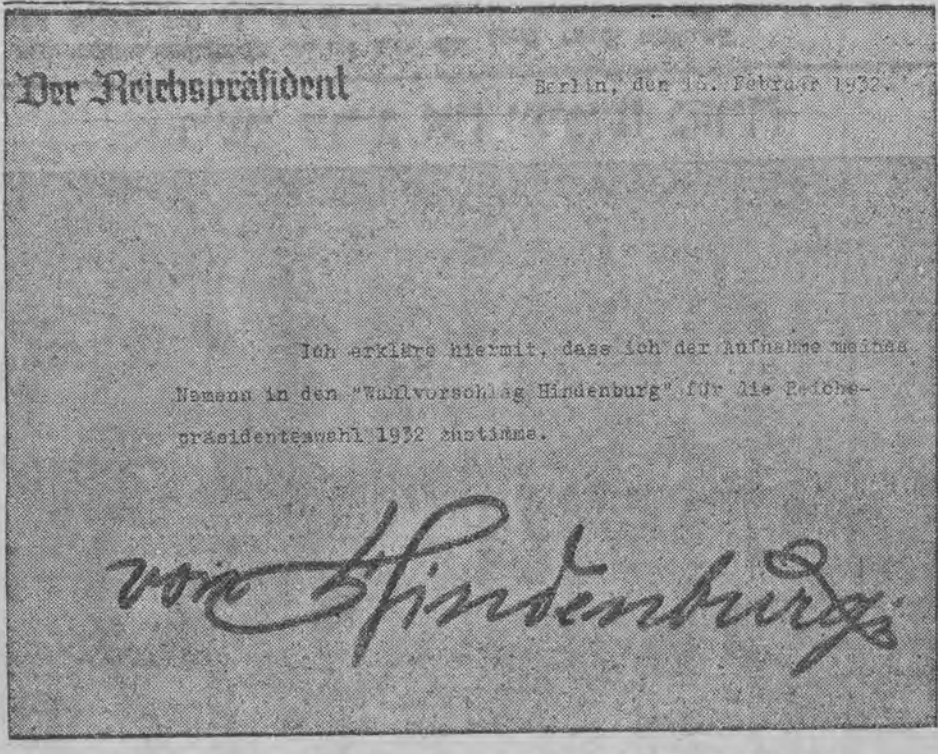
פראד. זייטער: **Eryk Pommer**
רעזשיסיר: **Eryk Charell**
Liljana Harvey
אלס מידעל פון מאגאוו.
Lil Dagover אלס פרישטיין.
Henri Garat אלס זאראלעסאנדור
אויסערן פראגראם: אפגעוואלטעטען.

אנהייב 4 נאכט.
שבת זונטאג און יום טוב 12 ביינאכט.
פאסטארטס אויף פרייטאגס און זונטאגס.

מאשיין-מצות
ווערט געפאכען אלע טאג 6 ייטש און דייטש ווי אויך מצה-משה, אייער-פערפול איז בוכארמעל וואס טארלסאנדור סיסטעם מיר עמפעהלען צו יעדער צייט אינווער-גוט-בא-קאנטע און פרייע נעבייזשעלן פון אינווער-אבער - שווייטער צוהערדיגע

ג. וויינבערג
38 פיעטריהאווער 38
- טעל. 143-82 -

שייטלען שרייבער
ווי אויך פערטיגע שייטלען
צו ביליגע פרייען
ביי מיר. ב. פארשוואקא, קאמפניא 5
2-טער הויף, לינקס 2-טער שטאק.

אין וועלכען ער גיט זיין הסכמה צו קאנדידירען ביי די פארשטעלונג פאר דעם נאכדעם-וואהלען אין דייטשלאנד

פארוואס בעקומען נישט די יידישע קינדער אויף די מאגיסטראט-האלאניעס קיין פאר עסען אנגענומען דעם ראדער שטאט-בירושעט אין דער דריטער לעוונג

גען, אין דער צייט וואס דער מאגיסטראט קען שיקען אין דעם הויז פאר קאליקעט וואס געפינט זיך בייס יידישען, דאגראטשינאשטש.

איהר פארשטעלונג, ענדיגט ראמאן מינבערג גענע דעם גייע וועלכעס פערזאנלעכע געזעץ, געזעץ, וועט אבער אויך שולדיג אין איינפירען דאס געזעץ, ווייל איהר האלטונג בעווייזט, אז איהר דארפט נאך האבען א שטארקע אויסוואל איבער דאס מאגיסטראט שטאט צייטן פאלגענדע 2 פארשלאגען: 1) אז יידישע קינדער זאלען אין די קאליקעט בעקומען כשר עסען און 2) יידישע כראנישע קראנקע זאלען דורכין מאגיסטראט געשיקט ווערען אין דער אינסטיטוציע פאר קאליקעט בייס, דאגראטשינאשטש.

אויף די פארווארפען פון ראמאן מינבערג ענטפערט

לאווניק פורמאק
ער זאגט, אז מ'קען נישט די קינדער כעטיילען אויף צוויי לאגעס, אויף יידישע און נישטיידישע. מ'קען נישט צווייפירען קיין אנטאנאנימען און געזען צו א טייל קינדער אידער עסען. דער כראניש ראש בעיה זיך, אז די קינדער זאלען פארקערט גאט עסען, זאלען זיך ערמאנען זאלען זיין פערמאליק אבער נישט איינצוארבעטן צוויי קינדער.

די יידישע זאגט, למשל, פיהלען זיך ווער גוט אין דעם אלגעמינעם אקטיוויטעט, בלויז איינער פון זיי האט ערקלערט, אז ער וויל זיין צווישען יידען, און דער מאגיסטראט האט איהם גלייך איבערגע-שיקט אין יידישע זאגט, וואס דער לאווניק ער-קלערט ווייטער אז דער מאגיסטראט האלט איהם אין

די יידישע פערזאנלעכע און שטארקע האבען אויפגעקערט צו איינפירען אפילו די ראמאט-ער אללין, צו דער נעטיגער זענען אין געקומען צו קליינע צאהל ראמאטער, צוויי צו מ'האט געזאגט (ווארען אויף א קווארט איבער א שעה צייט, די זענען חייבט זיך צו מ'האט בירושעט פון דער אפטיילונג פאר געוועלשאפטליכער שוין.

ראמאן מינבערג
בעהמט א ווארט און זאגט, אז אין צוואנציגנאג מיט זיין רעדע בעה דער גענעראל-דעפארטע-ער קלערט ער ווייטער, אז די בירגערליכע יידישע בע-פאלקערונג ווערט שטארק בעוועגט, אויב לאזן גיך מאגאליס האט געהאט רעכט ווען ער האט געזאגט אז ווען עס האנדעלט זיך וועגען איד-גליקליכע און קראנקע האט אויף יעדע מין איד-גרויסע, וועט מען אבער דאס נישט ביי דער אפטיילונג פאר געוועלשאפטליכע שוין.

ס'איז שוין דא געזאגט געווארען, אז יי-דישע קראנקע און שווערעלעך געוועזען נישט קיין כשר עסען, אבער אויב די יידישע קינדער אויף די פערשידענע קאליקעט ווערען געווארען צו עסען טריפות, אויפצוהאט מ'וועט די יידישע עלטערען רעזיגנירען בכלל צו שיקען זייערע קינדער אין די קאליקעט.

דער סאציאליסטישער מאגיסטראט, זאגט דעם מינבערג, וועלכער וויל אימפארען מיט זיין גע-רעכטיגטע קען זיך אבער נישט בעשליסען איי-נצוואנדען א כשרע קיין אויף די קאליקעט.

ס'נעמען אויך עוואלעס בייס בעווארגען יי-דישע יתומים, ס'איז פערמאן א מגדעלן אייגע-ארדעט יתומים-הויז אויף פולנאנא 38, וואו עס איז פערמאן ארבעט פאר צוויי הונדערט יתומים, די דא-זיגע אינסטיטוציע האט נישט קיין מעגליכקייט אויס-צוהאלטען מער ווי 91 קינדער, דער מאגיסטראט שיקט דאס נישט צייט קיין קינד און דאס יתומים-הויז פאטעוועט, דאסאלבע איז אויך מיט די איבעריגע יתומים-הויזער, לויט ראמאן מינ-בערג מינבערג האבען די יידיש-בירגערליכע אינסטי-טוציע בייס פרייערדיגען מאגיסטראט בעקומען גרעסערע סובסידיעס ווי איינע.

בנוגע צו יידישע כראנישע קראנקע וועלכע זע-נען פערמאט שוין אויף אייביג צו לידען ווענדט דער מאגיסטראט אויך אן דיוועלצן מ'האט, מ'וועט זי צו געזען אין אועלכע אינסטיטוציעס וואס זענען געווען זייערע רעליגיעזע איבער-צייגט.

די יידישע פערזאנלעכע און שטארקע האבען אויפגעקערט צו איינפירען אפילו די ראמאט-ער אללין, צו דער נעטיגער זענען אין געקומען צו קליינע צאהל ראמאטער, צוויי צו מ'האט געזאגט (ווארען אויף א קווארט איבער א שעה צייט, די זענען חייבט זיך צו מ'האט בירושעט פון דער אפטיילונג פאר געוועלשאפטליכער שוין.

ראמאן מינבערג
בעהמט א ווארט און זאגט, אז אין צוואנציגנאג מיט זיין רעדע בעה דער גענעראל-דעפארטע-ער קלערט ער ווייטער, אז די בירגערליכע יידישע בע-פאלקערונג ווערט שטארק בעוועגט, אויב לאזן גיך מאגאליס האט געהאט רעכט ווען ער האט געזאגט אז ווען עס האנדעלט זיך וועגען איד-גליקליכע און קראנקע האט אויף יעדע מין איד-גרויסע, וועט מען אבער דאס נישט ביי דער אפטיילונג פאר געוועלשאפטליכע שוין.

ס'איז שוין דא געזאגט געווארען, אז יי-דישע קראנקע און שווערעלעך געוועזען נישט קיין כשר עסען, אבער אויב די יידישע קינדער אויף די פערשידענע קאליקעט ווערען געווארען צו עסען טריפות, אויפצוהאט מ'וועט די יידישע עלטערען רעזיגנירען בכלל צו שיקען זייערע קינדער אין די קאליקעט.

דער סאציאליסטישער מאגיסטראט, זאגט דעם מינבערג, וועלכער וויל אימפארען מיט זיין גע-רעכטיגטע קען זיך אבער נישט בעשליסען איי-נצוואנדען א כשרע קיין אויף די קאליקעט.

ס'נעמען אויך עוואלעס בייס בעווארגען יי-דישע יתומים, ס'איז פערמאן א מגדעלן אייגע-ארדעט יתומים-הויז אויף פולנאנא 38, וואו עס איז פערמאן ארבעט פאר צוויי הונדערט יתומים, די דא-זיגע אינסטיטוציע האט נישט קיין מעגליכקייט אויס-צוהאלטען מער ווי 91 קינדער, דער מאגיסטראט שיקט דאס נישט צייט קיין קינד און דאס יתומים-הויז פאטעוועט, דאסאלבע איז אויך מיט די איבעריגע יתומים-הויזער, לויט ראמאן מינ-בערג מינבערג האבען די יידיש-בירגערליכע אינסטי-טוציע בייס פרייערדיגען מאגיסטראט בעקומען גרעסערע סובסידיעס ווי איינע.

בנוגע צו יידישע כראנישע קראנקע וועלכע זע-נען פערמאט שוין אויף אייביג צו לידען ווענדט דער מאגיסטראט אויך אן דיוועלצן מ'האט, מ'וועט זי צו געזען אין אועלכע אינסטיטוציעס וואס זענען געווען זייערע רעליגיעזע איבער-צייגט.

היינט צום לעצטען מאל!
פרי צו דעמאלטען די ברייטסטע קרייזען פון מובילקייט צו זעהן דעם גרעסטען מילס פון סעזאן א.א.

VAN DYK נעגירען
ראדן מיר 38, 150 - 160
רעזיגנירען 2
די פרייז: 1 - 2

CASINO
TRADER HORN

בעס: די פראינטערסירטע שולען פאר יעדענער נענדע בעזאנען הנהל.

אנאנס! פון מארגען - גרויסער שר-גער-פראגראם „24 שעה“
אין די הויפט-האלען: **Mirjam Hopkins i Kay Francis**

דאמא-הינא-טשאטער
CORSO
היינט און פאל-גענדע טעג!!!
דראמע איז 10 אכטען.

אין דער קעניג פון דיקסיערס **Slim**
סענטימענטאלער ראמאנס 100% קלאניסלע סאטירישער פראדוקציע. אויסערן פראגראם: „Pomyslowy Trebac“
אין די הויפט-האלען: **Slim** אנהייב אין געווען טעג 4 נאכט שבת און זונטאג - 12 א זינער ביינאכט.

הינא-טשאטער
LIRA
היינט און פאל-טעג ווערט דעמאנסטריט דאס גרויסע מייסטער-ווערק אין 10 אקט א.א.נ.

נעכסטער פראגראם: פאנסאציע פאר אלע קינא-בזוכער - די נייטסטע און מעגליכסטע קאפאציע פון **Fryderyk Lange**
וואס איבערשטייט זיינע ביואגראפיע עלאנערן „**Dr. Mabuze**“ i „**Nibelungi**“ - פילם איבער אלע פילמען העכסט-שאנענדער אנהאלט וואונדערבארע אויסשטאטונג. דאס בילד וועט דעמאנסטריט ווערען און 22 טעג פערמאן. ד.ה.

היינט און פאל-טעג
Harry Peel
i Vera Schmitterlów
Fryderyk Lange
פילם איבער אלע פילמען העכסט-שאנענדער אנהאלט וואונדערבארע אויסשטאטונג. דאס בילד וועט דעמאנסטריט ווערען און 22 טעג פערמאן. ד.ה.

די מיריטערישע קראפט פון די סאורייעטעז

6 מיליארד זל. א יאהר גיט רוסלאנד אויס אויף קריגס-צוועקען

די פראנצויזישע פאליציי האט בעקומען מאסעס און גאז - באמבעס, וואס רופען אויס טרעפערען.

הילפס-אקציע פאר די תימנער יודען, וואס ווילען זיך בעזעצן אין ארץ-ישראל

דאנציג, (יט"א) קיין דאנציג איז אגודת קומען דער פארזיצער פון די יודישע קהלות אין תימן ה' זכריה גלוסקא, וועלכער מאכט איצט א ריווע איבער איראקא, כדי צו ארגאניזירן א הילפס-אקציע פאר די נויטליידענדע און הימלארע זע תימנער יודען, וועלכע ווילען זיך בעזעצן אין ארץ-ישראל.

הילפס-קאמיטעטע צו דעם צוועק זענען שוין פיל איצט געגרינדעט געווארען אין 11 לענדער.

היינט פרעמיערע:
דאס גרעסטע מייסטער-ווערק פון איצט-טייטען סעזאן פון דער מייסטער-רעזשי פון Sternberg 1.3

"27 X"

דראמע געשאפן אויפ'ן גרונד פון די היינטער-קולטור פון די וועלט-שטאמען פון די קעמפער-ארמעיען. -- אין די הויפט-ראליען:

Marlena Dietrich, Victor Mac Laglen, Barry Norton, Warner Oland

ענטווארפן פון דער גאנצער וועלט-פרעסע. דער זאל איז שטארק בעהייזט. אנהויב אין געווען 7.45 טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג - 12 א זיגער בייטאג. סאטלער פרייז פון די פלעצער.

צוזאמענשטויס מיט קאמוניסטעז אויף א ציוניסטישער פערזאנלעכקייט איז גראס-ווארדיין

בוקארעסט, (יט"א) אין גראס-ווארדיין (סראנילואניע) איז פארגעקומען אונטערן פאט-האנט פון ארטיגען קאמיטעט פון דער יודישער אגודע א גרויסע פערזאנלעכקייט, נעווייזעט דער אק-ציע לטובת דעם קרן-היסוד.

בעשלוסען וועגן די פארברייטונגען צו דער "מכביאדע"

ווארשא, (יט"א) די טעג איז אין ווארשא אפגעהאלטען געווארען א קאנסעריענץ פון די קא-פיטאנען פון "מכבי" פערבאנד אין פוילען, כדי צו בעשטימען דעם הויפט-טאג פון די ספארט-רעפרעזענטאציע צו די מכביאדע. נאכ'ן אויסהער-רען דעם פינאנציר-רעפערענט פון גענעראל-סעקרעטאר מ. דיקענס און פון ספארט-רעפערענט און פערזענלעכקייט איז אפגענומען געווארען פאל-געזעצן בעשלוס:

די האט איהר טאכע ווייניג יארגען?

צו ליטע מיט אן אינטערעסע פון יעדערער פון אונז ויך צו פעהרענען פון איבריגע און אונזער-טיגע פארפאלען אין דער פאמיליע ווען פאט-דער-מוטער וואלט דאס טאקע געווען קלאר, וואלטען מיר וויכער גיט געהאט אזוי פיל פאלען פון קראנק-ווערען פון קינדער. ווי איצט, ווייל אמיסטענס זענען מיר דאן ערנסט געווארען ווען מען בע-מערקט שוין ביי די קינדער די אזוי געפעהרליכע קראנקהייטען ווי: אויס-קרימ-גאנגען (ענגליש: קרפנק) שטארק, קאמלעש, שפארטליך, דעם-טעריט א.א.וו. היינט נאך מער ווי שטענדיג דארף מען פעהרענען בעזייטענס פון די דאזיגע קראנקהיי-טען, מען דארף גוט צעטונג געבען אפילו אויף די קלענסטע קראנקהייטס-מאנים, ווייל כלומרשט גיט וויכטיגע לידען סיגנאליזירען אנט-גרינגעטע קראנקהייט. אלס פילאנעטער ביישפיל קאן די גען דער פאל וועלכען עס בעשרייבט פוילא. קאנקעט-סדלדא, ראקאטשינסק 8, די שרייבט צו. אדו: "מיי קליין יונגעלעך איז שטענדיג געווען דער בלאס, אויף וואס כ'האט מיהער גיט געלעגט קיין האט נאך א געוויסער צייט האט אנגעהוי-בען אויסצוטרעטען מאטעריע פון איין אויערעל. און אויף אנאייגעל האבען זיך בעוויזען קליינע קרעצעלעך, שרשט דאן האב איך זיך געפרעגט:

אנאנימער נרבו שפענדעט אוויליע פאר די זומער-האלאנעס פון "טאו"

א וויליע אין אסטראווי, וואס בעשטעהט פון 5 צימערן מיט ווירטשאפטליכע בנינים, ווי אויך א גארטען אויף א שטח פון 362 קלאסטער. דער נרבו האט בעצאהלט פאר דער וויליע 8 טויזענד זלאטעס.

די אפטיילונג פון "טאו" אין טשעכאסלאווא האט זיך געווענדעט צו דער צענטראל-פערוואלטונג מיט א ביטע צו אקעפטירען די שפענדונג.

גען, 18 (סעל. דא וועגן פערפעקט-ליכט געווארען עטליכע צוגאב-דאטען פון דער צענטראל-קאנסעריענץ וועגען דער בעוואונג-קראפט פון פערשידענע מלוכות. א גרויסע אינ-טערעס האבען ארויסגעווען די ציפערען, וואס זענען גוגע סאויטע-רוסלאנד.

די יעדערליכע אויסגאבע אויף קריגס-צוועקען בעטרעפען לויט די סאויטע-רוסלאנד אינפארמאציעס 1.290 מיליאן רובעל (העצער 6 מיליארד זל.)

די קינדער-בעשפייזונג - אקציע פון "וויזא" אי רומעניע

בוקארעסט, (יט"א) דער רומענישער ברייט-פון, "וויזא" - אקציע-קאמאטע קולטוראל א פעמ-ל'ער עווע" (אקציע) איז צוגעטרעטען צו א בריי-טער בעשפייזונג-אקציע פון הונגעריש-לידערען יד-דישע קינדער אין פערשידענע שטעט פון רומעני-יען. מיט דער אקציע פיהרט אן פרוי מ. שפירא-עס זענען געגרינדעט געווארען א רייה קינדער-גארטענס און פאלקס-קינדען אין די קווארטאלען, וואס זענען בעוואוינט דורך דער ארימער יודישער בעפעלקערונג.

שוי-צאלעס איז אויף-ישראל

ירושלים, (יט"א) דא איז פערפעקטליכע געווארען א פערזאנלעכקייט פון דער איינפיר-וועג וואס פיהרט איין א רייה ענדערונגען אין דעם צאל-טאריף פון יאהר 1932.

היינט פרעמיערע!

גרויסער דאפעלטער פראגראם!
(1) "דער טייוועל פון די ימים"
מעכטיגע ים-דראמע, אין די הויפט-ראליען: Charles Blackford, Roquel Torres, Nile Asther
(2) "אין לאנד פון זי-בערנעם לייב"
גרויסער עקאטישער פילם.
נעכסטער פראגראם: Laurel i Hardy
אין פילם "אנסא מוויקאנט"
אנהויב אין געווען 7.45 טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג - 12 א זיגער בייטאג.

ש.מ.ח.ות ביי יודעז

אין 2 מיל'ן, 14 בילדער

(1) פראגא, (2) בין מנחה למערב, (3) וואלס, (4) קענאקאן אין היינערמאן אין 1932, (5) ווא, (6) פערדעלען, (7) שפענדיקס, (8) געראנגעל, (9) שרה-באנדע, (10) אלע ווענען גוט, (11) אינדרא, (12) דאני ליהיה, (13) דער ארעסטאנט פון נאחאמיעסקא גאס, (14) לאדו אויפ'ן הימל.

עס בעשפייזען זיך (לויט א"ב): ש. גאלדשטיין, כרים דאלסקא, ש. דושינאן, שיינע מרים, צילי סטאל, מ. פעטערמאן, מ. פילאווער, מ. קאן, ל. ריינגאס, י. שומא-כער, י. שפער, און א קינסטלערישער טאנץ-קווארטעט. - די קאסע איז אפען פון 6 א זיגער אונטער, שבת א גאנצען טאג.

קאמעראל-טעאטער

אלע 1-ער מאי 2. דיר: ד. צעלמיסטער און א. בעזומאן

היינט פרייטאג - 2 פארשטעלונגען: 7.45 און 9.45. מארגען שבת - 3 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג צו פארשטעלונגען פרייטאג, 7.45 און 9.45. און צווענד ווידערהאלונג פון דער פרעמיערע פון 25-טען יובילעאום-פראגראם

נאמטשפילען

פון לאנדער קאמעראל-און קליינע-הונסט-טעאטער

קינסטל. אנס: מ. בראדערוואן

**איז א מאמענט
פון ענטשיידונג**

א פרישער שטורם איז אויסגעבראכן אין
נייזש, די דערגעהנטערנאג פון דער קאנפערענץ
די אראבער אים קיילעכדיגען מיט. די דאזיגע
צו קען אומגעשטען אויסערצייגט ווערן דריסן
טען געבלישען בילד פון „מאנ פנים ער משבר“
יען געקלייבט ווערן א נייער לעבער און ס'קען
צו קומען דער טויט פון דער מיטער צוואנציק
טאג קינד — אלץ ווערט זיך אן דער פעדיגקייט
דערלייבדיגס פון דער הייבא. געווענליכס און
טענען איז ביי אונז צושטאנד זיכער גישט קיין
לה, נאר א חסדן, וואס פערנעמעטעס נאך, די
סבת...

והאם אין געשעהען?
אז'נס געוואלדיגן טורעל פנים אויסגעהיבע
אליאראס אין קיום מעגליך געווען, דא דע-
צען זיך וועלכע פארטום וועגן דעם פאק-
צען מצב. די אויספערעג, אין אין געוועסן קרי-
אזי גרויס, אז ווען ער זאל פארבעסן זענען,
ס'איז גאט קיין שרפה נישטא, וועלט מען איהם
שרא אהער ווי א הערען.

און דאך האט מען זיך ענדליך דערוואסט.
דער מוסט האט איינגעשיקט צו די פריינט
די אַפּען אוי לענדן א ברייט, און וועל-
ע לינט פאר, מיטל דעפּיטירען צו א קאנפער-
צו ארום קיילענדיקן טיש מיט יעדען, כדי
נאמל פאר אלע מאל מאכען א סוף צו די
הרים, מיטל דעצו פערשטעלען אייזשיראל
אַיז-אַפּעטער מלכה און שפּעטער איהר איהר
טען אויף א גאנצער פערשטעצט פון אַפּעטער
מלח איהר מלח.

דע-בײַ לייגט ער פאַר געוויסע „הנחות“ פאַר
ע, און אַ נאציאָנאַלע היים זאל קענען געשאַפֿען
דע-וואַרן די ראַטען פֿון דער אַראַבישער מלוכיש

דער דאזיקער ברוך איז בלויז א דעתידיג און
זיין נאך א גרויסער ספק, צי דער אראבישער
זיגהאל איז שוין איצט צוגענומען צו אים
אויסגעשטעלט אקט, און איינס יודישען לאזער בע-
טעט מען זיך צו פערזענלעך, סאדע דורכצו אויפגע-
בעטעט מען, אז מיר האבען צוילן אויפן
צעת, צו מסכים זיין אויף אינטערנאציאנאלען מיט
אראבער, איינער זי וועלען פרינציפיעל מסכים
אויף דער באשולדיגערעלע אקט.
וועגזשע איז עס דער יודישער לאזער און
וועלען אין איהם די דעצידיענדיגע סאק-
ען?

אט דאס איז די הויפט פראגע, וואס האט
די וויסניגסטען בעדייט אינעם איינצלינען מקצוע.
אויסן פאר צוויי יאהרליכע ציריכע פארעם
געשעצטען ווארערען און צאמל פון א פאליטיש
פארשטעהערשאפט, און וועלכע א העלפט
פאר האנדלען געדארפט האנדלען די צווייגסטען און
העלט - די אנגען, הילף ווי היינצלינען און גע-
ווי מעסיג אונטערגעשטעלט געשטימט, האט מען גע-
ווי רעזערוו, אז ביי אלע ערנסטע פראגעס וועט
זיין ווי דעם ניכטערע שכל היסט, ווען די דע-
וואלצט וועט פארען אויך אנגעד, וואלט מען
קענט זאגען אז ביים גרעסטעם שטענדיג פאר-
און ניכטערע אפשטאנד, וועלכע וועלען פון
פון אריינברענגען דעם קינד צו דער ליכטי-
שין.

עט אבער יענע פארמאל נישט געקענט אויס-
 לעזען דעם אנשטויס פארם ציוניסטישען סענאט-
 נא, איז די ארעקל כמעט תיכף אפגעווישט גע-
 ווען און לעצטענס האט אויך ווייזאמן געזאגט
 דער איינגאנגער בערלינער אז אינעם די צול-
 מינישע ארגאניזאציע. דא, אמת, ווערט געזיכערט
 געוועזען קאפאן מיט די מאקסימאליטישע רע-
 יאניסטישען, ביי וועלכן ס'איז רעכט, אפצוגעווישן
 ס'קירט מיט דער וועג, אבי נישט אפצוגעווישן
 קעגן של יוד פון דער מלונישער פראגראם.
 ער דער מאקאן געמט אן דעם ציוניסטישער פון
 יינגס קאפאן מיט היטלעצייזן אין דייטשלאנד.
 טויטסן ארויס היטלעצן, אבער די צו דערהאל-
 ון די השפעה איבער די מאסען נעמט מען איבער
 געטאונגן. און מיר וועהן, ווי די אלגעמיינע
 ציוניסטישער ווערן מיט די רעוויזאניסטישער
 ציוניסטישער עקסטרעמיזם.

פאר צוויי יאָהרען האָבען די ראדיקאלען, פון
באָוויס'ס שניט, געפראכט אַ קרבן און זינען
וואָס איז עקזעקוטירט, בעת די רעוויזיאָניסטען און
מזרחים האָבען זיך צווייגעטויליגט. האָבען זיי
ער'ס תּיבה אַרומגעוויזען זייער עקסטרעמקייט דורכ
אָס, וואָס זיי האָבען נישט דערלעבט מיטאַרבייטען
ענגלאַנד, אַינעם פלאַן פון לאַנד-עסטויקולאָר
דיער רעוולוטאָן דערפון איה, אַז פּרעזנטירט
פאַרט וועט זיין אַ סך ערבער, ווי ער וואָלט
קענט אָויסקומען ביי דער מיטאַרבייט פון אַ
דער עצה-געבער.

און אין די גאנצע דריטהאלבען יאהר ווערט
פארטריט דער גרויסהאלטעדישער מאן פון
באדירען די ווירקליכקייט, פון אריבערשפרינגען
דער פאקטען פון די וויסנשאפטענדגסטע ווייגער
ע חלומות.

וְשֶׁ וְעַם אֵינֶם דִּין? צִי וְעַם מִן אֵין
 עֲשֵׂה שִׁדְחָתֶיךָ רַב וְיִהְיֶה אֵיסְרוּרֶךָ מִן קֶבֶר
 אֲנִי עֲמֹל מִן מִפְּתֵי פֶלֶס, וְהִלְכָה אֵת
 אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין
 דִּין, אֲדָר אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין
 אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין
 אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין אֵין

און אויב אזוי, צי וועלען די עלגעמיינע צי-
שען, דערהויפט די רעדאקציע, וואס זענען איצט
די חסידה שדרה פון די שפעטרישע עלצמענטען
ציונים, מע'מאנען אין דך גענוג פירגעלייכען
אלס חסידות שטרענג שווערען און

א געזעצטע צערישען אופן, כדי אויסצומידען דעם
וואהלטיבער, אין וועלכע ווייטשלאגנד וועט איצט
מיוען אריינברענגען. עס זענען דעמאלט געפיהרט
געווארען אונטער האנדלונגען מיט די פיהרער פון
די עקסטרעם רעכטע גרויסהאנדעל. מיט היטלעך
און הונגענפערגן ווענען דעם, אז זיי זאלען אונטער
שטיצע אין רייכסטאן דאס געזעץ ווערן די בע-
רייטע געמאכטעס פאר הינדענבראך. פון די אנד-
ערע האנדלונגען איז גארנישט געווארען. היטלעך
זאל אפטר ברייט געווען א האנטקעסעלען הינדער-
בראך אבער פארן פרייז פון בריינגוט קאפ. עס
איז דאס פארגעקומען א קאמף: ביינינג אדער היט-
לער. און דאן איז געווארען א געזעצטעס די שטע-
לונג פון הינדענבראך נאך: עס איז געווארען
אונג צווייפעל, אז וועט זיך דער אלטער מאן דעמ-
דירען ארויסצושטעלען זיין קאנדידאטור אויף זיין
פיל זי איז נישט קיין אלטער, נאציאנאליזע, דאס
הייסט אויף ווימל זי העט נישט געשטימט ווערען
דורך אלע פאלטישע רופערונגען.

אין דייטשלאנד האט זיך געפאט געפירטע
נאציאנאלער קאמפער. וואס ווין ציל איז געווען
זא אונטערשטענען די קאנדידאטן פון סאציאל-
שטאל. אבער היינציקווייז האט זיך געוואקלט. דער
צו האט ער גרעס געוואלט ווי אזוי די שטעלונג
צו ווין קאנדידאטן מעג זיך געפארען פון די
געוועזענע פארטיי. זעכסן, זעכסן וועלטען ער העכערט
זיך ווער שטארק און וועלטען געזעצן ווין אונטער
דעם אינפלוס פון די רעכטע. אבער דער ארעאל
פון קאנדידאטן האט גאר געווען אין די גרויסע
פראוורן. וועלטען צילטן מיליאנען מיטגלידער.
אבער געפארען אז זיי וועלן בלייבען געפארען
זייער געפארען. היינציקווייז האט זיך דעריבער
דעפירירט.

גענוי זיך וועט הינדענבורג האבען היטלען
 און די האקענקריאלערישע יאגענד, פאר וועלכע
 דער גאנצער פון הינדענבורג'ס האט נישט דעם צור-
 זעהר, ווי פאר דעם עלטערען דור, און וועלכע פאר
 פילע זיי אונזער דעם איינפלוס פון היטלערס וואג
 זינגער דעמאגאגישע אגאטאציע. עס איז אבער
 שווער צו גלויבען, אז דער גרעסטער טייל פון
 זייטשער פאלק אלץ בעז די וואהלער זאלן אזוי פער-
 זענענעט, אז ער וואל גאנצענען גאך היטלערן. די
 קאנדידאטן פון הינדענבורג'ס האלט מען כמעט פאר
 געזיכערט. אירם איינער וועלען זיך קאנצענטרירען
 אלע מסיובע עלעמענטן. פון דעם קאנדידאטן
 זענער ביז צו די סאציאל-דעמאקראטן. און דאס
 וועט בלוט זיין ווייניג צייטשטענען דער גרויסער פאר-
 ליטשער פארמאדאקס פון דער היינטיגער ווירקליכ-
 קייט. וואס די גאנצע זייטשע דעמאקראטיע וועט זיך
 פארטייליגען גענוי פאסיטשישען ספער און דיקטא-
 טור פון היטלער'ן ארום דעם אלטען מאגארישע
 הינדענבורג'ן.

ווען נישט הינדענבורג וואלטען מסתם גע-
עקלט פאר דער מאַס אין דייטשלאנד צוויי קאנ-
דידאטען צוויי עקסטרעמעס צענער: פון איין
זייט דער פיהרער פון די דייטשע פאשיסטן היט
לער, פון דער צווייטער זייט דער פיהרער פון די
דייטשע קאמוניסטען טהעלמאן, ווייל די קא-
מוניסטען שטעלען נאטירליך ארויס אגאיינענעם
אנאניראט.

היגדע'בורג האט זיך ענדליך דעציירט, פער
שלט צווייט ווען קאנדידאטן צו די פארשטענדע
ע פערזענלעכע וואהלע אין דייטשלאנד. מען
זאגט מיט דעם אנציער וועקקייט, אז אויפן
לעצטען פון אלעמען פערלאנגט זיך האט די
לעט געזאגט מיט גרויס שפאנדען, די אינעוועליכע
העלטענע ווען אין דייטשלאנד ווערן אויף קאמפ-
ייט און ווער ענטוויקלט האט אונז וויכטיגע
טעראריזמעלע בעדייטונג. אז קיין שום פאליטי-
קאן נישט בליבען אליינגלייט צו דעם, וואס
קומט דארט פאר.

ה'נרעס פארן וועט מיי די וואהלען זיין דער קאנ-
אט פון דער דייטשער פערזאנליכע דעמא-
קראט. דאס איז איינער פון די גרעסטע פאליטי-
שע פארזאכסען, וועלכע עס איז ווען אויסגעק-
ומען ווערען געווינדען. עס האט זיך באמת דערפיל
געדרעט זינט די לעצטע פרעזידענטען וואהלען
דייטשלאנד. אויך דעמאלט איז פארגעקומען
אמאק געוויסען די בירדע דייטשלאנדס: דעם
אקאראטישען און רעטען, רעאגאנעריע. און
דעם פארן איז דעמאלט געווען דער קאנדידאט
די רעטע געווען דער קאנדידאט פון די
מאמאס.

די ריכטע האפן אויסגעשטעלט די קאנדידאטן
פון אלטער גענוגאל, רעפערענד, און די האנד
גרויסע פאפולאריטעט וועט ער טאקע זיין
סע, "וויילע" וועלכע, און אז עס טאקע גע-
פון, הינדערבורג און געוועזענע געווארען אלס
געדענקט, און די וואהל און אויפגענומען גע-
רען מיט גרויס מורא מי דורך די דייטשע
פארמאגטעס רייזען, מי און אויסלאנד. עס
זיך נישט געווען פארגעשטעלען, ווי און וועט
דער אלטער פריישיטער געזעהן, וועלכע ער
זיגטן געווארען אין די טראדיציעס טון און
זיכע און פון ערשטנסט צו דער אומגאנג, וועל-
כע אין געווען דער געטריסטער דייכער פון זיי-
היינטע דעם מיטער ווילהעלם, ווי און וועט עס
דער פריישיטער יונקער און דער רעפערענד-
פון דער "דאטשער רעפובליק" פארט נאך אין
לעס שווערע צייטן, ווען די רעפובליק און נישט
פאסטענס און ווען אויף איהר לויטען געפאר-
ט מאד די אומגעחליקע אהענגענד פון אלטער
ווערליכע רעזשיעס, מען האט מוגעזען און
דערבורג וועלכע אין מיט גייסט און גוף פאר-
שט מיט דעם אלטערן דייטשלאנד, ווען פערנא-
שט ווערען אין א ווערקטיג פון דער שווארצעסער
שטראסע.

אינט פאכטער גאָר קענען אנדערש : מען וויל
סונגען דעם הויכען אויטאָריטעט פון הינדער
גין זיין פרעסטיזש און איינמלוס געבן דער פיר-
ער רעאקציע, וואס האלט ביים ערפארשען
שטאנד. עס קענען די הינדערנעס ווען פארלוירן
זענען דער סימבאל פון שוואַכער רעאקציע, פון
ספעציעל כוח, וואס האט אריינגענומען גרויסע
לעזן פון דייטשען פאלק אין זיין נאָך, דער
רײַז פון די האַקענאָריאלע, זי ווילדער הע-
דאָלף היטלער.

דעם קאמף האט זיך אָנגעהויבען מיט אַ צייט
יק, ווען בריינגג האט געהאַט בדעה צו פער-
געברען די פּוילמאַכטען פון הינדענבורג אױף

זעדהר אינמער עכאנמע פון
וועגען לעבען פון די יודען אין צפון-אפריקא

עסט מיט איהם אַמאָל מיט, אָבער נאָר אַלס אַסגעפערן.
קין נעמא און נישט פארמאן נישט און אַל-
שיר, נישט און טויט, נאָר און דעם לעצטען
אלט ווי די מאַטע בעפעלערונג אויף און דעם
ערוועקענס געמא (הארא), וואו עס האבען זיך א
טעכערשטע און דורות פון די וואס האבען גע-
עבט דאָ מיט 2000 יאָר צוריק (מען האט אַל-
געווען מעלות, פון דער צייט פון פֿון בייסטאט-
צבור) מיט די יודען, וועלכע זענען אַסגעקומען
און שפּאַניע, פארטיגאליען און איטאליען, דער
און שטעטער דער אונגעקומענער עלעמענט אויף א
אין בעזערער קולטורעלער שטאפּ, ווי די אַר-
יגע, טעאָריש און און טויטס סערהאלטען דער
זענען פון פּאליאָמע, נאָר אין גרונד האט און
שט פון די לעצטע 31 יאָר דער ראַבינאט פֿער-
בן דאָ און אומא און נאָר און פֿון.

אין גראן (דא האויפן די אנטקעגנעט פון
רום-איראקע) קען מען תחילה האבען צום צוויי-
ען מאל גאר אין פאל, ווען די ערשטע פרוי
עליזעבט ערפירן, דעם פראקטישער איינפאנג דע
אין א קלאז: וועס פארע פרוי וועט ערלייבען
יהר מען באהאנדל תחילה צו האבען אן איינ-
רעגען אין שטוב א צווייטע פרוי, דערפרי גאר
ינגער.

ועד ארגון ארטיסטי ששקט דא די מראגע
 ים גען. די וואס שטעלען און איינפלייגער
 רגע-שאפט קאנצן קיין גט נישט בעקומען, די
 רגעצוישע אומערשטען ווערען געניכטעט,
 ויט די מראגצוישע געזעצען און די מנהיג
 ווען קענען בעקומען א גוט פארלויב וואו דער
 וועטמאג פון דער פליי, אבי דע' מאן בעקומען
 יאר אנדערשטעלבען מאל אזוי פיל וויפיל ע'
 (ווייטער ווען 14טע זייט)

א. ד. גל. זיי משפטי'ען לויט'ן תלמוד און בידי
היינטיגען טאג לעבען נאך דאָרט מנהגים און
געזעצן פון אוראלטע צייטן.

דער צווייטער און דער צענטער, אז אין ארץ ישראל
ווי אויך אין חוץ האט די יידישע אינטעליגענציע
יך נאך נישט בעפרייט פון געוויסן אפגעקליבען
און פערטלעכע טראדיציעס, בעסאט אין אלע-
מיין און די שוין ווייט פון דער רעליגיעזער
אויף, א שטייגער, בעהמט די אינטעליגענציע אנטהיל
אין דעם בעזונדער די קברים פון די „שטעטלעכע“
היליגע, וועלכע זענען געשטארבען צוריק מיט
400 יארה, יעדע חודש זעהן איהן סאדורירט
יידען, מען צינדט ליטלעך אויף די קברים, פרייטאג
קלויבען זיך דארטען פרייען צווישען די אידן
אינטעליגענטס, מען ארבעט אין שטעטלעכע פאר
זאמלונגען, די קליידונג — איינפאכע, זעל-
טען, ווען מען טרעט ארטיגער ליידעט, די
אינטעליגענציע און אלטער רעדט פראנצויזיש, די
דאס — יידיש-אויס.

גאר אבאנדער בילד שטעלט מיט זיך פאר
די בעזעלעדיג פון שטאט קאנסאגאניו, 15
וואָרעס פון שטאט אלזשיר, האלב-וועגס צווישען
דעם לעזסטן און טוניס. דארט זענען נאך אינגאנצן
צען לעבעדיג אלע אלטע יידישע טראדיציעס, א
סך שווער, די מענער זענען אנגענומען אין ברייטע
בלויז הינדן, מיט רויטע פאסעסע אויף די קעפ.
די פרויען אין לאנגע ברייטע סלידעלעך, מיט בויג-
טע שאלען און שפיציגע היטעלעך אויף די קעפ.
דער מאן איז דער באַלעבאָס פֿונעם לעבען.
און עס איז מאַדע, און דעם איינפאַכעסטן שטאנד-
פונקט, און דער דאָזיגער באַלעבאָס פֿון לעבען.
קויסט אלליין איין יעדען פֿרייהאַנדעלן אויפֿן מאַרק
וואָס מען דאַרף צו דער ווירטשאַפֿט, וואָס עס וויל
און וואָס עס נעמט אלס אַהאַב מיטאָן די פֿרויען

דער פערזאנלעכער מחבר פון די פריער ווערן-
ווער-דאטאנא מ. לאסאן האט נישט לאנג בע-
ט צפון-אפריקא און דע-עלהט וועגן דעם
בען פון די יידן אין אלזשיר און טונים זעהר
מע-עאטע פרטים:

די לאנד פון די יודען אין די צוויי אפרי-
נישע לענדער אין זעהר פערשידען, אין אל-
ער זעיצן די יודען גירבער פון דער פאנצער-
טער רעפובליק און דערמיט בעשטימט זיך זייער
און טויטס אין טייל יודען אין פאנצ-
יווער גירגעשאפט, דער צווייטער טייל און
אנצליענישער און דער דריטער גאנץ אונטער דער
באט פון „זון מאינעטע“ דעם סאניטעטן בער-
סכטן צווישען אנצארטיגען יוד מיט א מאנ-
יווער אונטערטאן אונטערליגט דעם פאנצער-
זון געריכט; מיט א מוסלמענער — ווערט
דער סכטן ערלעדיגט אין מוסלמענישען געריכט,
לכער אנטריט אין פאלאץ פונעם בער. יודען
ישען זיך ערלעדיגען זייער סכטען, לויט דער
דער צווייטער רבנים, וואס זענען זיך אין דעם
דער מלכות, ס'איז אונטערשאפט, אז דער
קדיין פון די רבנים זענען אונטערשליקן און
אין בעזונדערע פאלען קען דער ארטייל אד-
געקוקט ווערען דורך דעם מיניסטער - פרעזי-
טנט. אין דער קאמפאטען פון די רבנים גע-
ליגען די פאנצער פון חתונה, גט, אפארטאמאנט

וואווארענע און געהען דרייט פאראויס צו פא-
נוס ארבעט?

וואס איז נישט דאס איינציק און נישט דאס
צווייט דאך טאטע אונזערן די טאטא אויף
אפגעגאסן פלייצט און איבערגעצו איהם די
כט מיט דער אחריז טאר דער געשיכטע...
פ. פ.

איז מעגליך א נייע וועלט-מלחמה?

אין ווייטען מורח האט זיך א פייער אנגעצונדן.

עס קען זיין, אז דער אייראפעאישער דעסלעך מאטש — בעזונדער ווען ענגלאנד און אמעריקע וועלען זיך אויף א נאמאלט פערמאנינטע — וועט געבלינגען אויסצולעזען דאס פייער, און עס זען ווען עס איז דאס וועלט פאר א וועלט וועט זיך ביסלעכע ווייזן דורך פערשידענע פראוואקאציעס — וועלכעדיגע און נישט וועלכעדיגע — פערשפרייטען און צייערע באפען זיך איבער די גרעניצען פון...

אבער נישט וועגען די איינציגע פאליטישע אויסזיכטען און מעגליכקייטען וועט צייער ווען די וואס עס איז אפשר פונקט אזוי וויכטיג איז די פראגע צי עס איז פסיכאלאגיש צייער מעגליך א נייע וועלט-מלחמה? צי עס וועט אויך די אייראפעאישע פעלקער, די אויגעוועקענע, וויסע פעל-קער, צייער פסיכאלאגיש מסוגל צייערעוועגען צו ווערען אין א נייער וועלט-קריג אין א נייער באדערשענדיגער און גרוואנערע בלוט-באד?

מען קען גלויבען, אז די פאליטיקער און שטאטסלייט פון אלע ציוויליזירטע לענדער וועלען נישט און האבען מורא פאר א נייער וועלט-קאטאסטראפא; טראגעדיע; און זיי וועלען צייער מסתמא טון אלעס, וואס זיי קענען טון, אויסצומיידען אדער אפצולייגען די קאטאסטראפא.

אבער אין פאל וועט זייערע פערפלאנעטערטע און צוריסענע קאנצעפציעס און פאליטישע אינטערעסען וועלען אוממעגליך מאכען א „פערמאנינטע פראנט“ געגען יאפאן און דאס פייער וועט זיך צעווענדן... — ווי אזוי וועלען די גרויסע פעלקער-מאסען רע-אגירען דערויף?

ווי אזוי וועט די „נאך מלחמה מענטשהייט“ ענטפערען אויף א רופ צו א נייער מלחמה?

זענען די נייע דורות וואס זענען אויסגעשטאן צו גאך דעם קריג, און וועלכע געדענקען נישט און ווייטען נישט די שרעקען פון דער לעצטער וועלט-מלחמה גרייט פסיכיש צוריקצוגעבען אין א גרייט געהוים פונקט ווי עס איז געשעהן אין בינצער-הערשענען, אדער מען געדענקט נאך...

אט די פראגע איז איצט אפשר די איינציג-רעסאנסטע.

און די ע ווערט אויך צייער איבערפאל צו צוריקגעשטעלט „איז עס מעגליך?“ אין די פירדליכע הייזער, פון די היימישע פייערען, אין גאס, אין די קלובען, פערענע זיך מענשען איינער ביים צווייטען.

„וואס איז עס מעגליך? וועט עס נאך קומען וועדער דערצו?“ מען פרעגט זיך עס נישט אין ערנסט, מען פרעגט זיך עס גלויב אויף „שיקאקאס“ נאך מען שטייטעלעכע צעס מאדען קרימליך דערפון.

מען גלויבט נישט אז ס'איז מעגליך, מען איז במעס ווי איבערצייגט אז מען וועט זיך ווי עס איז אויסדערשען פון דעם געפאגער... און דאך פרעגט מען זיך עס אזוי אפהענגיק, נישט זיכער... וועט מען געהן, אז מען וועט רופען... אדער נישט... אזוי פיל צוריקגעווען איבערפאל און אזוי פיל לענדער אין יאגענד לעצטענס אזוי פאטריאטיש-מיליטאריסטישע אויסגעדרייטע... וואס ווייטען זיך פון דער לעצטער טער קריג...

און די גאנצע מלחמה-ליטעראטור? און די אלע יעדעליכע מינוטען פון „היליגען שוויגען“? און די מיליאנען אומגעקומענע סאצעס, ברידער און לעבען און בעטלען נאך צווישען אונז?

מען וועט געהן צי מען וועט נישט געהן?

אזעלכע, פירדליכע „שמועסען קומען איצט פאר איבערפאל... א פייער האט זיך ערגעץ ווייט אן

נייע משוגענע אומגעלומפערטע לאגיס געשטען. אבאדער געפיהלס-וועלט. עס דארפען נאך די ערשטע עטליכע פונקטן געווארפען ווערען און דער פסיכאן וואס איז.

און דער פסיכאן איז אנשטעקענע. די פאטער יאטישע פליקען רופען; דאס בלוט צוקעס זיך... מען געהט... זעהט מען געהט, מען מארשירט און מען געהט מיט „פיט, פיט, פיט...“

פליקען מעשענע טרומפשייטען, פאנגען... נאך ציגאלער שטאלן, ביגיריגקייט...

די זיסקייט פון מורא; די צייער-הונגער-קראפט אטאזיעס און פאטאליות זענען די הויפט-קאמאנדירען פון פעלקער אין קריגס-שייברות.

און מען פערבאטעט אין אלע פאזיטיוויטישע פראפאגאנדעס, מען פערבאטעט, אז די גאנצע פאטער יאטישע מהומה איז אויפגעבלאזען דורך אינטערעסען... מען וועט פערבאטען נישט צו גלויבען אין די בלבולע וואס די שוואים מאכען איינער אויפן צווייטען...

מען וועט פערבאטען אין די מיליאנען סאצעס ברידער, קרובים, וואס זענען אומגעקומען אין דער „לעצטער“ קריג; אן די מיליאנען צוקריפטעלע העלדען, וועלכע בעטען נאך אין אומזענע פירדליכע גאסען...

מען וועט פערבאטען אן די יעדעליכע מינע טען „היליג שוויגען“.

און מען וועט געהן...

ווער שמוסט, אז דורות זענען אויסגעשטאנען וועלכע געדענקען נישט און ווייטען נישט די לעצטע מלחמה און וועלכע ווערען פאטריאטיש-מיליטאריסטיש געוואשענע און געווענע צו קוקען אויף קריג ווי אויף א ספארט פון העלדען, הערצען... און וויפיל מענשען וועלען עס געדענקען, ווען דער קריגס-פסיכאן וועט זיך צופלאנען אז די מאדערנע וועלט-מלחמה בלייבט זיך קענען „אז ווייטען די גאנצע וועלט-מלחמה ציוויליזאציע.

פארוואס מ'האט געהענעט געגען יודען

טעאדאָר מאַמזען, דער וועלט-פערזענליכער טשער היסטאריקער, וואָס איז דין ריימישע געשיכטע, אָז דער האָט און די העצטע גענען יודען זענען אזוי אלט, ווי דער יודישער גלות, היי די יודישע צושפרייטונג.

פון איבער-אויף מען זיך דוכטען, אז מאַמזען איז אינגאנצען געדעכט געווען, אז זינט יודען זענען געוואָרען אַ פּאַלק צווייטע און נויטפרייט איבער פערשידענע לענדער, האָט מען זיי פרייט געהאַט און געגען זיי געהענעט. אָבער די היינטיגע געלערנטע האַלטען, אַז מאַמזען'ס פערפלאַנטע איז ריכטיג נאָר אויף אַ העלסט.

די דאָזיגע געלערנטע לייקענען נישט, אַז מ'האָט פרייט געהאַט יודען, אָדער, לכל הפחות, זיי נישט ליב געהאַט שוין פון די ערשטע צייטען אָן, זינט זיי האָבען אָנגעהויבען זיך פערשפרייטען איר בער דער וועלט און פיהרען אַ ווירשען לעבען אין מיטען פון נישט-יודישע בעפעלקערונגען. זיי לייקענען יא, אָבער, אַז עס זאָלען האָבען פאָרגעקומען סיסטעמאטישע העצעס און פערפלאַנגען אויף די יודען אין די גלות-לענדער אין די ערשטע פאַר הונדערט יאָר נאָך אלעקסאַנדער מוקדאָס ערצאָ בעזונגען.

אַז עס האָט געהערשט און געמחט הערשען אַנאַפּינגונג געגען יודען פון אלעמאָל, איז אַ העלסט-פערשטענדליכע זאַך, עס האָט גאָר אַהערשט נישט געקאָנט זיין, וואָרים אויך געזען אַהערשען פעלקער, וועלכע האָבען געלעבט אַלס מינדרהייטען אין פּערזענלעכע לענדער, האָט געהערשט אַנאַפּינגונג אין יענע פאַר קריסטליכע צייטען, אויך די ענייט-טער, די סיריער און די גריכען האָט מען נישט ליב געהאַט אין די ערשטער, וואו זיי האָבען געלעבט אַלס קאָלאָניעס פון פרעמדע. נאָך מערהר, אָבער, האָט מען געמחט האָבען אַנאַפּינגונג געגען יודען, דעם, מוחמט זיי זענען געווען אַהערשדיגע און אַהערשדיגע פון אלעמאָל. אַ חוץ דעם נאָך האָט בען יודען דעמאָלט פאָרגעשטעלט מיט זיך אין זייער צושפרייטונג אַ סך אַ גרעסערע און שטאַר-ערע מאַכט איידער אַהערשע צושפרייטע פעלקער. אָס די יודישע מאַכט האָט געשפילט אַ גרויסע ראלע אין אַרויסרופען די העצעס און די פאָרגאנגען אויף די אלעקסאַנדרינישע יודען.

די הייליק-דעות איז דאָ, אַלץ וועגען העצעס און פערמאָנגונג אויף די יודען פון אלעקסאַנדריע אין די גריכישע צייטען. אַלץ האָט מען געהאַלטען, אַז עס האָבען זיך אָנגעהויבען העצעס געגען די אלעקסאַנדרינישע יודען שוין אונטער די ערשטע פאַלעמענער, פאַלד נאָך ווי יודען האָבען אַהערשט בען זיך בעזונגען אין אלעקסאַנדריע און גרעסערע מאסען, היינט, אָבער, האַלטען די געלערנטע, אַז און די ערשטע פאַר הונדערט יאָר פון דער גרייט-לשטער הערשאַפט איז נישט געווען קיין אָפּענער יודען-האָס און אלעקסאַנדריע; אַז ערשט אין דער צייט פון דער חשמונאים-מלוכה איז אלעקסאַנדריע געוואָרען דער צענטער פון אַנטיסעמיטישער אַנאַפּינגונג.

וואָס זענען געווען די אַהערשע, וועלכע האָט בען אַרויסגעווען דעמאָלט אַנאַפּענע העצעס אויף די אלעקסאַנדרינישע יודען?

די הויפט-אורזאך איז געווען די יודישע און די ענייטשע פאליטיק פון יענער צייט. יודען זענען געווען אַ גרויסע מאַכט אין ענייטשען, אין דעם עקס-נאָמישען און פאליטישען לעבען פון דעם לענד. אָבער זיי האָבען אין יענער צייט אויך אויסגעבויט אַנאַפּינגונג יודישע מלוכה אין אַרץ-ישראל, די מלוכה פון די חשמונאים, האָבען זיך דעמאָלט צוזאמענגעשטעלט אין פאליטישע אינטערעסען פון דער יודישער מלוכה און אַרץ-ישראל מיט די פאַ-ליטישע אינטערעסען פון דער ענייטשער מלוכה, און יודען זענען געבליבען צווישען דעם צומער און דעם שוויקלעך.

געווען, נעמליך, דעמאָלט אַנאַפּינגונג-פאליטיק פאָרשטען אין ענייטשען, וועלכע האָט געוואָלט פערנעמען פאַלעסטינע און זיי ווידער מאַכען פאַר אַנאַפּיטישע פראווינק, ווי זיי איז געווען אין די ערשטע הונדערט יאָר נאָך אלעקסאַנדער מוקדאָס טויט. דאָס ענייטשע מיליטער האָט דעמאָלט בער זענען אַרץ-ישראל, און עס האָט געהאַלטען דערפון, אַז די חשמונאים-מלוכה זאָל אונטען-הייטן און די אַרץ-ישראל-יודען זאָלען ווערען ענייטשע אונטערטאנען.

די ענייטשע יודען זענען, פערשטענס, זיך, געווען געגען דעם ענייטשען אימפּעריאַליזם, די ענייטשע פשוט נישט געוואָלט, אַז עס זאָל אונטערגעבן זיך וועלכעשטענדיגע יודישע מלוכה אין אַרץ-ישראל. איינער פון די הויפט-קאמאנדירען פון דער ענייטשער אַרמיע איז געווען אַ יוד, חנניה, און ער האָט אָפּגעדעקט די ענייטשע קעניגן פון איהר אימפּעריאַליסטישע אונטערנעמונג. ער האָט איהר געטראַפּעט, דערצוהעלן יאָדעס פלאַנעס, אַז זיי וועט זיך מאַכען דערמיט אלע יודען פאַר איהרע שוואים.

די ענייטשע קעניגן האָט געפאַלגט איהר יודישען ראַטגעבער און אויפגענומען איהרע אידע-פּעראַליסטישע פאנעס פונקט צו אַרץ-ישראל, און די ענייטשע אימפּעריאַליסען זענען, אַ פנים, גע-וואָרען דורך דעם שוואים די יודען, און די האָבען געזעט אויף זיי, אַז זיי זענען נישט קיין ענייטשע-שע פאַטריאַטען, אַז עס זענען די געהערשע צום האַרצען די אינטערעסען פון דער יודישער מלוכה אין אַרץ-ישראל זיי די אינטערעסען פון דער ענייט-שישער מלוכה.

דורך אַגב, זענען געווען דעמאָלט נאָך אַהערשע אורזאָכען, וועלכע האָבען פערשטאַרקט דעם האָס צו יודען, אין אלעקסאַנדריע. איין אורזאך איז גע-ווען די יודישע מאַסען-עמיגראַציע פון אַרץ-ישראל קיין ענייטשען אין יענער צייט. צווייטע יודען האָבען דעמאָלט זיך געוואָרפען אין אַרץ-ישראל, די גאנצע און אלעקסאַנדריע, דערצו נאָך אַ גע-קומען דאָן אַ סאָרס אימיגראַנטען פון אַרץ-ישראל, גלייכע אימיגראַנטען, פערשידענע שוואים פון די יודען. דאָס זענען געווען גרויס, וועלכע האָבען אויסגעוואַנדערט פון אַרץ-ישראל צוליב דעם אידע-פּעראַליזם פון די חשמונאים-הערשער, וועלכע האָט בען איינגעפירט אַ סך גענענדען אין אַרץ-ישראל פון דאָרטען געוואונגען די גלייכע בעפעלקער-רונגען זיך ווערען יודען, אָדער אויסצואנדערען, אַז אזוי האָט געווען יחזקא חורקיס אין אדום, און זיין עלטערער זון, יהודה אַריסטאָכאָל, און גליל. אַט די גלייכע אימיגראַנטען האָבען, קענ-טיג, אַ סך געהאַלטען אין פערשפרייטען דעם יודישען האָס, און ס'איז טאָק געקומען דעמאָלט צו אַ פאַר-גראָס אויף די יודען, יאָדעס פלאַנעס דער-צעהלעט נישט פון דעם דאָזיגען פאַרגאָס, אָבער דאָס ווערט יא דערמאָנט ביי אַ גאָטישען שרייבער פון וועקסטען יאָהרהונדערט.

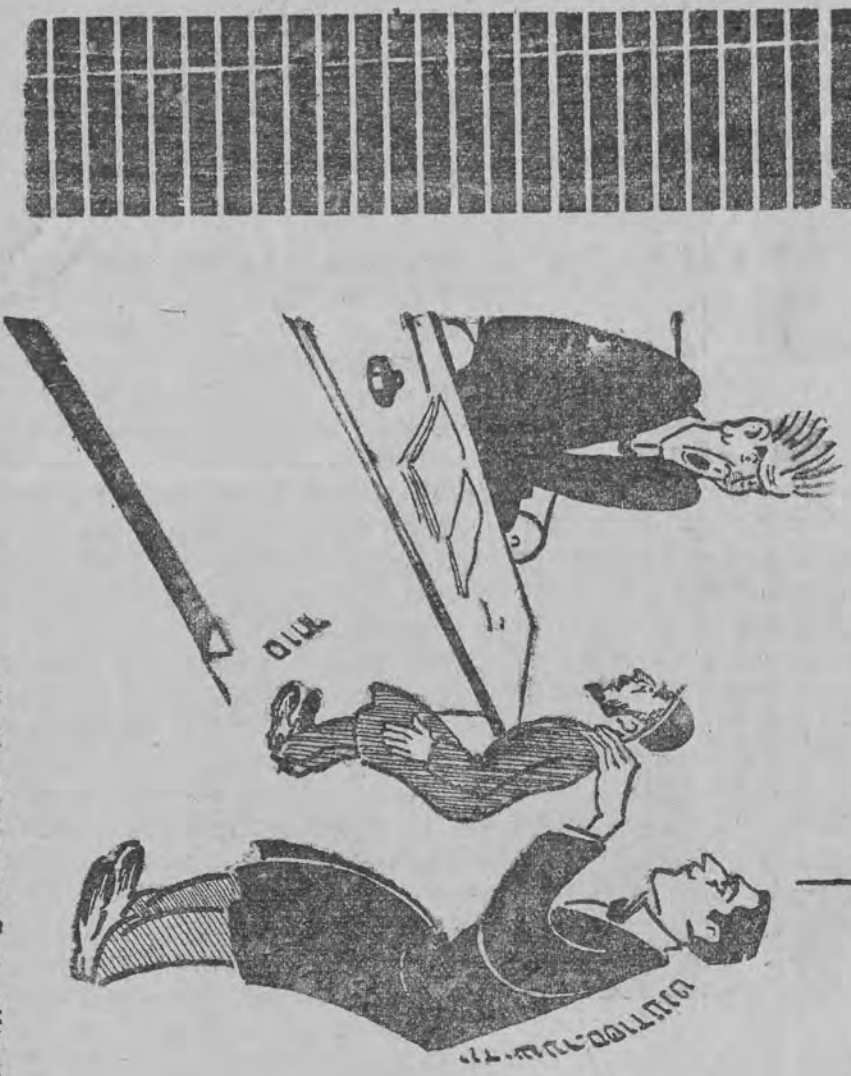
די ענייטשע אימפּעריאַליסען האָבען, אַלץ, בעשולדיגט די ענייטשע יודען, אַז זיי זענען קיין

פז. ש. ב' ג ע ר

והענין הארש מערס "זמאנעס"...

אז תאמר "אולי יבא משיח"

אוריאל ונח

פֿאַשעטאָ; דאס איז דאך אַ לעבעדיגער מענטש?
וויי. שטודנט; ענטפלעלדיגער דער פראפעסאר — פֿיר אַ
פּעטלאַנטי פון סוד'ים-פער אײַז?

אין פ... אין פ...

[illegible][illegible]

באגן האגוז

[illegible]

רעדן מלאך=השליח מן פריהער
א מלאך=המזל ווערען...

אויסגען זי שטופט פון דער לאנגער פרייטער
 "קאמפולק" און האנדעלעך, און אויסברענגען א
 סכום :—
 און וועל דיר אַזאָמאָריען — האָט קאַר-
 זעלעק געשריבען צו זיין שווער גוטוויינער.
 — און דיר און דאָס נעגלעכע — האָט גלייב-
 געוואָרען צו קאמפולקער.
 צו מאַרענטס האָט קאמפולק געברענגן אויך

ה'תשנ"ח

פרייליך, אהרן דאָרפֿס זיין פֿאַרדרייבט. דאָ
אויפֿן וועגזאָל קען זיין נאָך אַ לאַנגעם פֿערטעכענען
אין ווייט — האָט דער נאַטורליכער פֿאַרזיכערער
געבעטענעס — נאָך דעם זיין אין דאָן אַקאָממען
פֿון בלאַזשעק קיין לאַדזש.

אזעטענע לעזערען

ג'ש-קוקערנאך אויף זיך אדויטען ווירטשאפט
ליילען קרייזס, זענען דאך אין אלץ צושטעלונג
רעכטאממען און אין די באקענטע, די שטיקל
פאר גוט — דורכן קאמפאני.

750A750A750A

די רעדענדיג פון "קונסט" ווערט אנגעזעהן
ספעציעלערשטענס, אז ס'וועט ארגאניזירט א ציילע
פארלעגונגען א. ד. ה. די שטערליכע פון אל-
קאהיל, די פארלעגונגען ווערען ארגאניזירט דורך
דעם דירעקטאָר פון לאַנדער שפּראַך מאַגאַזין.

2 אלא כן 77 געניגט 2

וְאִיעֵר וְנָעַם מְדַבֵּר וְיָד דִּי-דִהֲנַר
 לְעֹרֶר; מְגֻדֵּם, וְהָאֵם אִין דִּי מַעֲשֵׂה וְהָאֵם
 אִין בֵּית גִּשְׁתִּיבֵּל אִין דֶּר שְׂרִיטֵר לְקִיטֵר;
 שְׂרִיטֵר; חִייל מִין שְׂוֹעֵסֶסֶר מְאֻסֵּל.
 לְעֹרֶר; חֲזִיר; סֵך גִּבְרִים דִּי בִיכֵר אִין גִּבְרִי
 שְׂרִיטֵר, דִּי קִעֵסֶס דֶּה אֵלֶּל מְאֻסֵּל.
 גִּבְרִי וְחֲזִיר קִיבֵּל מְאֻסֵּל אִין דֶּר שְׂרִיטֵר
 שְׂרִיטֵר, פִּרְסֵם אִיהֶם דֶּר לְעֹרֶר;
 — גִּבְרִי דֶה הָאֵם יָד גִּשְׁתִּיבֵּל וְחֲזִירֵם;
 — וְיָד חֲזִיר אִין מִין גִּשְׁתִּיבֵּל וְחֲזִירֵם;
 — הָאֵם דֶּר קִלְיֹנֶר גִּשְׁתִּיבֵּל — מִין שְׂוֹעֵסֶסֶר;
 מִין אִין דֶּה דֶּר שְׂמֵאֵסֶסֶר אִין קִיבֵּל.

אשר יצאנו ממצרים

בפארג ביר 20 גלאסער! אדאס געגן ביר 10
אלא וועל אויף דער שולציג זייט 10, און אזוי ווי 47
וואכעס ביר אויף שולציג זייט 10 אלץ וועלעך ביר
פארעם זיין קוקט.

ה'תרנ"ח

דצם 16. ת.ו. ה'תש"ט מען אין האלענד
"דעבערג" אין געקויפן ביי מיר צוגעגאבעט
א טעפצ בון עכטען אלעקאנדער מוקא-
קערער מיט פארגעטעט

ד'תשנ"ח
ה'תשנ"ח

[illegible][illegible]

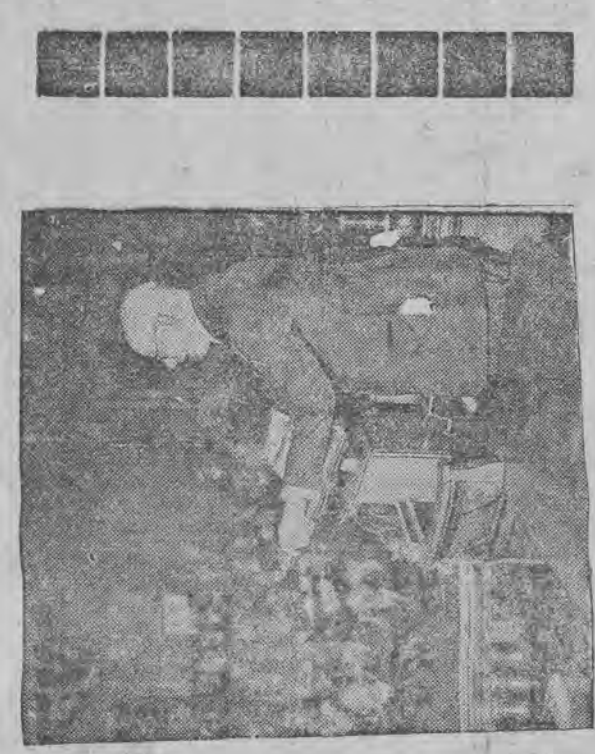
איבער רעכט: פאדעטיג בים גליטשן ון !!!
דאס ווייז האט ון אינגעפאדען און 7 פערטאן
זענען שיער גיסט אונגעקומען. (אויף דער שפיעע
אין בעליק).

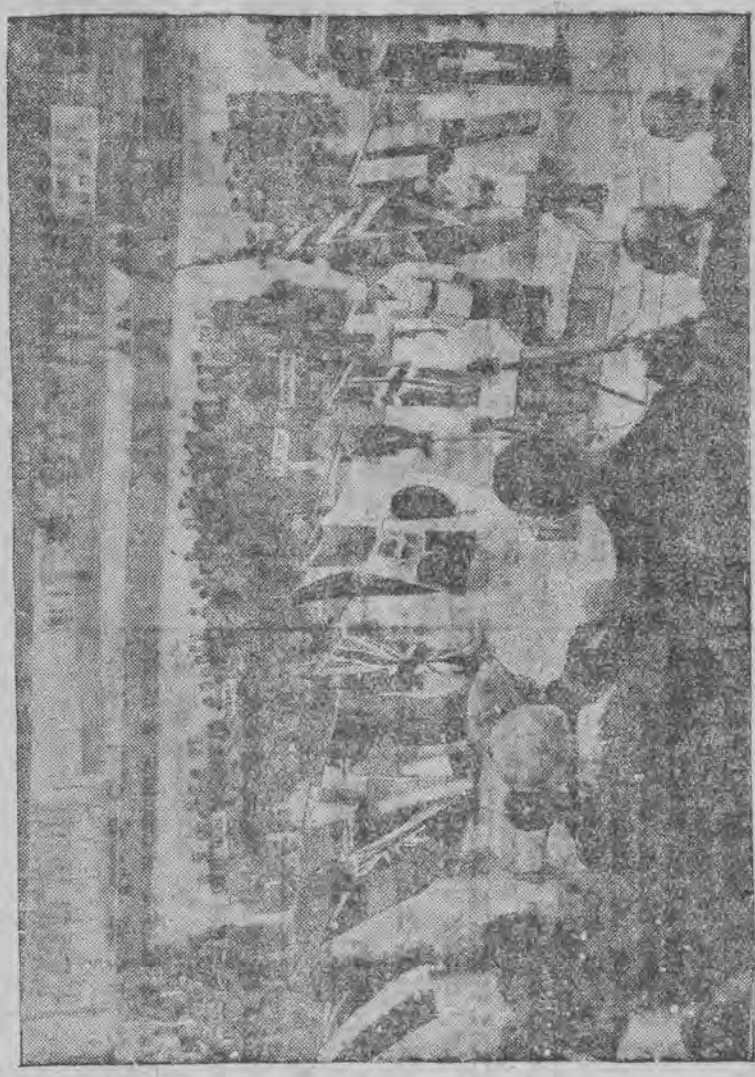
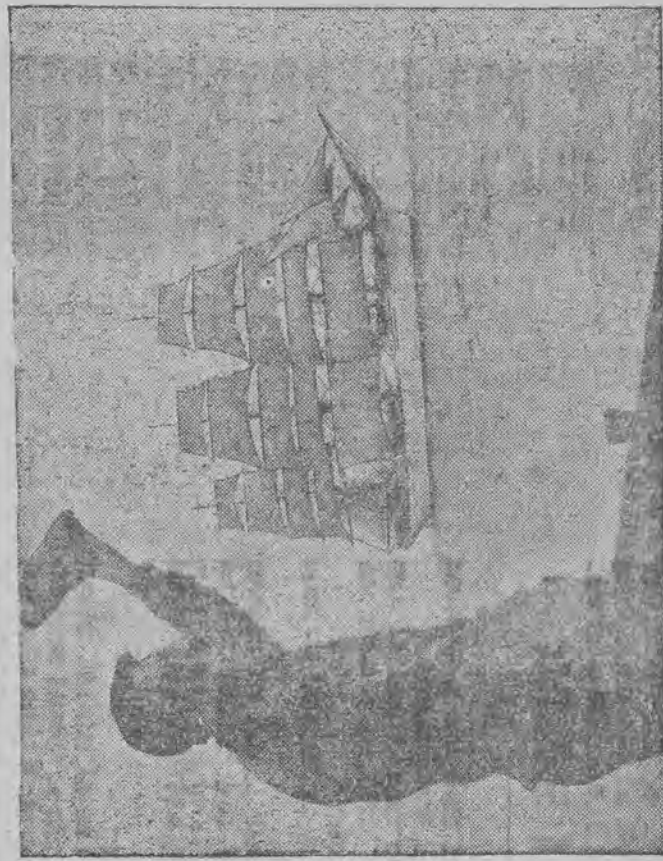
איבערעמט רעכט: בעקאנטע שרייבערין קייט
סאליע, אין אלט געווארען 65 יאר.

אונטער רעכט: 200-טער יאהרצייט פון באדא-
סקלעטא פערבאדער. לינקס: פאדערט פון דעם
קינסטלער רעכטס - איינע פון פערמאנענטעס און
ביטען און דרעווען.

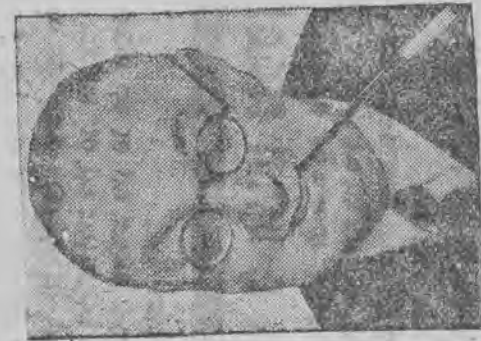
איבערעמט לינקס: דער אלטער ריזענישער קלייט-
סע. סודר, אין וועלכע עס האבען ון געפונען
פיל ווערטהעלע מאטעריאלעס און דאקומענטעס.
אין פער ביצונג געווארען.

איבער: פאדעטיג-מיטלינג אין בעליק געטן פערמאנענט מעלד דורך ליטע

איבער לינקס: און האט ון אונגעקומען די וויי-
כע אונטערע אין אונטערע. די אונטערע-מער
גיבען אפ די שבעה.

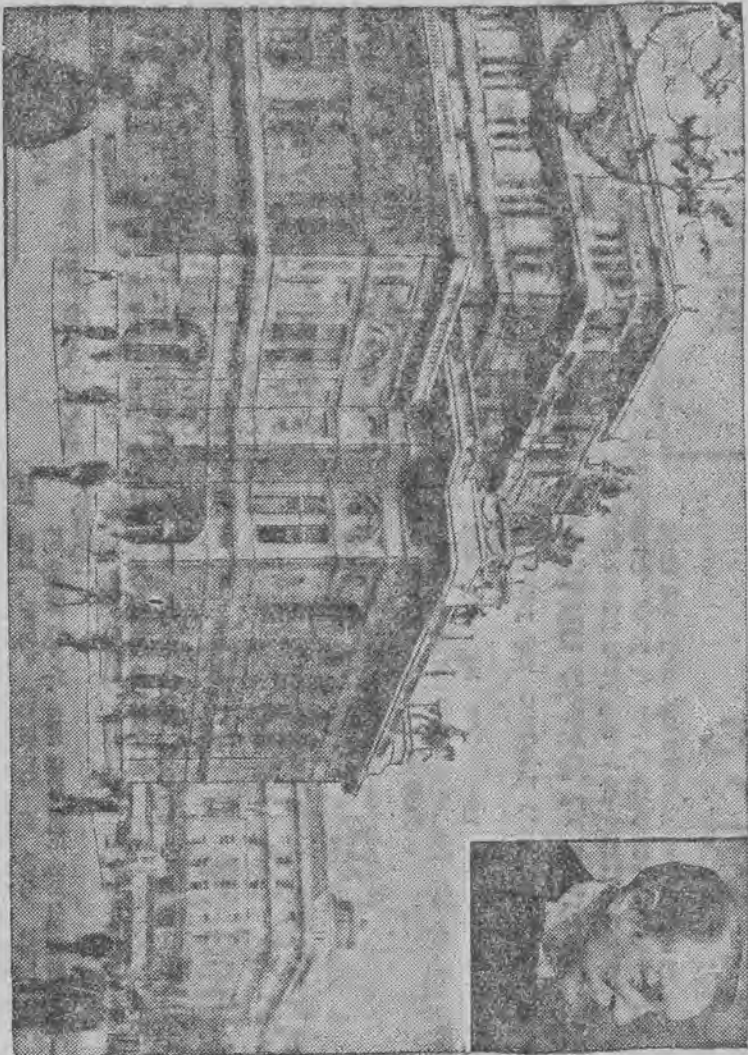

איבערעמט לינקס: ענדא אונטערע, דער בעריג-
סע, שרייבער פון דעקלעטיר-דאמאנען אין געשטאר-
בען אין עלטער פון 57 יאר.

אונטער לינקס: ביי-אונטער פאליציי אונטער ווערען
פער-ווערען מיט דאדער-אונטערע לינקס: די בערי-
גונג פון דער סטאטיסטיק אין אונטער רעכטס: די פא-
ליציי-אונטערע פערשטענדליכע ון מיט די אונטער

איבערעמט אונטער: ים-פאדאש: ווער-לייף ווערען
בעריגט פון א שיער.

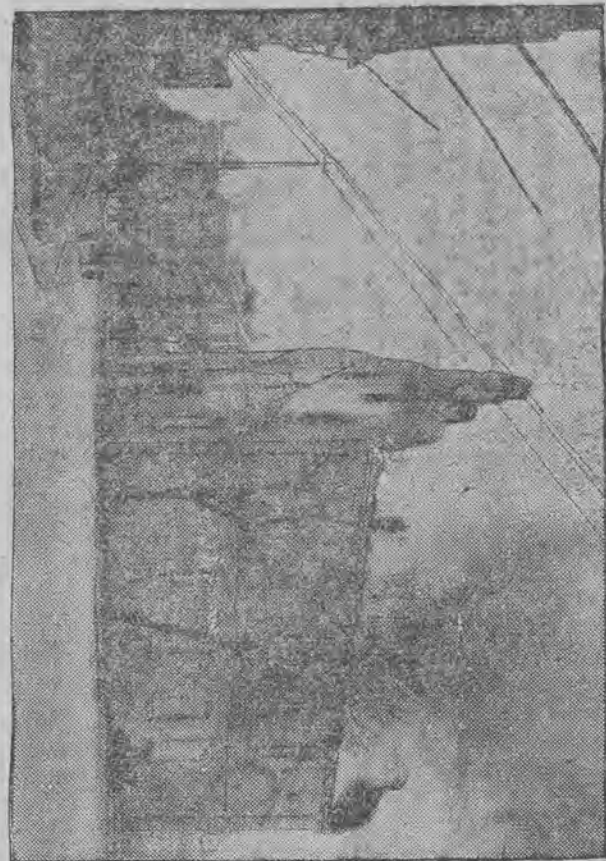
אויבער לינקס: די פארווירט ראדאגאנע, וויל איבער-
בעהמען די ליסטע פון דער ווענער אפערע וועלכע
געפינט זיך אין א שווערער לאגע אין ווינער, דער
ווי. פון דער אפערע שוידערדאן.

אונדער לינקס: רעכט: געבען אטען (רייכעלעך)
אין געבען געווארען א סטאליע פון רייכעלעך
אמפערסטאר אדראן.

אונטער לינקס: די ווענער אינקונסט-ליסטע פון
אין ברוינער האט געשיקט גרויסע סטודענטן אויף
דער ווינער-אלימפאדע אין אמערקע.

אויבער: א היסטאריש ראטהאוז אין שטעטל גאז
שטאט (סט-פריסטען) אין אפגעברענט געווארען.
אונטער: רעדער קאן זיך דאס קויפן... אומגע-
פלאן פאר 2500 מארק.

אונטער רעכט: א טעטיאטיע אין לאנדאן; פרייז
ריינהארטס. - צו דער אויפפיהרונג פון חורש-
באנט נייער דראכט, דער ווענער-פאמארג.

אנאליטא פרייז און טייר קליבער, די קאמפאזאציע
דאס פאסירט פיל מאגלעכקייט.

אויבער רעכט: אומגעבן פון דייטשע וועלער פייט
סקר-ליסטע אויפן אייז.

אונדער לינקס: אטעס קלאמטען, פון דענעמארק
18 יאהר אלט, אין געווענליש געווארען אויף דעם
שענהייט-קאנקורס אין ניו-יאק, קעניג פון
איינפאל אויפן יאהר 1932.

אונטער: געווארדט אויסטראן (רעכט) און געקט
לעגאט פון שוועדען האט חתונה געהאט מיט א
פשוט מידעל טאגן נישטאנד.

דאס פאפאליז פרייז האט געוואונען דעם 1 פרייז
אין פארליסטען אויף דער ווינער - אלימפאדע.

פאליטיק פון וואך

ה'תש"ח

[illegible]

פאריזער אומקום פאר אונזער גאר שטאט
"קונדס" וואס זאגט

[illegible]

ה'תשנ"א
ל' אלול
סיון

אזערלעך שרעפערס קריכען נישט אזי סארגאנען
געבן (ס. 56). "קונדס" זא ווערט דער-
ווארט, אז ער ענטוועגנס אונאפערעני זאל
קומען זיין עקסעלענץ, דער שלום. אזי אבער
דא א שילדע האפנונג, אז ער זאל צונעם זאלען ווערען
אס בערענגט ווערען, מוזט ער זען אזי א ווער
שקום וועט זיין בלייבט וועט נישט נאר דער מיר

מגילת רמב"ם

פיליג שיר און פיליג הויזען.
פיליג זענען שטארק פערקירצט.
אין דעם ביטערן יקות איז.
פיליג טראגט מער קיין הויזען

[illegible]

און פערן וויקער
ינה נאר אמעיקער

לארזער יודען רעדען כאטש
 ווענען מ'זאגט
 זי געהט מיט איר ארבעט
 לאזן געפארן אויך מיר א געשעפט
 און קליין מאגלעך עס קענען ארויפן מיט
 ארבעט.
 נאך איר וועגט
 געהט איר א געשעפט נישט.

במאמר זה

אויס... ווען איצט... ד"ר ברויזע, און... ע...
שווייגט... כהנא פערזענען ווי דער לעה...
זייסט.

די פערזענלעכע צוויי מענטשן אין דער איצט
צייט?

אין יידישן געמיינע פון א קליינע פון
לעהער א שילדע: שפייזפאל, ווען ער
די פערזענלעכע צוויי מענטשן אין דער איצט
צייט?

אריינגעצויגן פון א שילדע

יצחק ירד שני

בער א טר הונטה.
 גיטש בענצונדלעך דעם קרב פאר'ן פלייש, צי
 גיטש בארנען דארף מען זיין גענוג שטארק אזוי
 זיילען גיטש בארנען זייערע חובות דארף מען צי
 דאס איז גיטש קיין פאקט, אז די גיטש
 גארט פון בארנענדיגטע גאט.
 פאר אונזער טעגלעכער

דער פאפולערער און דער

ערפינדער

זי איז היינט פארמאגט מערסט ווי א
 ערפינדער פון נײַע מאשין.

— י מאשין פערמאכט הונדערט ארייני-
 גלעסן לעבן אַ מאשין.

— אַרומגעפירט מענטשן אַ מאשין וואָס זאָגט צו אים — האָט דער פאַרקליקטער
 מרגעס און הערענדיקייטן —

[illegible]

אקו-שער קעס פון אלע לענדער
פער אינגט איר!
(אין פראג פון 500 מרביטס און)

דער "קוויט" ווערט געפונען צו שפּרעכענע-
ליכען פּאָליגעדישע וואָסערן :
צו דער גאַנצער מעשהיים פון ביידע גע-
שלעכטען !
די קאסא בארין, האט אונז 500 אקושערקעס,
און שום "ווייז" רעדזערט. די קאסא בארין
שפּרעכענערט זיך אז זי האט דאס געזאגט, ווייל
זי געזעט זיך אין "אונזערע אומגעטערען" מיר ער-
לעדיגען אבער, דאס איז א "קיימסלעכע" באהא-
פון דער קאסא בארין, וועלכע האט אויף אונז
געוואלט בעהאלטען די שאנדע.
מיר, אקושערקעס, וועלכע זענען אייביג א
"ראטה הנולד", ערקלערען :
אויב די קאסא בארין האט געזאגט, "ענד-
בערגען" ווערען, האט זי דאס געשט געזאגט מן
געדיי.

אויף אונז און, מיר שטעלן דערם אויס פאל-
געדיי. פארענדונגען :
(1) א קינדערגען פון 9 חדרים.
(2) קימפערקעס וואלן געווען צום קינד-
ביטא. 4 רוב סטעט זיך באבען ביזנאט.
(3) מען ווארטעט ביז אין דער פריי-
פארן א טויזענט א גענעראלע גראסי-
קאצע.
(4) בארענדל ווערט געגעבען זאגט.
(5) ביז א שווערען געבורט קענען צוגעלאזען
ווערען באר יונגע דאקטאריעס מיט שווארצע אויגען
— צו אטעט דאקטאריעס האבען מיר געשט קיין
"אטאמאניע".
א. ג. פון די רעדזערטע 500 אקושערקעס
האט פארגעל.

העציר געציר שעה צו יגער
פון ב. קאונער

[illegible][illegible][illegible]

דער פארשער

א לעגענדע

ד"ר פישעל שניאורסאן

פון דער העכער זייט א מין בעהאלטענעם טרעפער, ער האט אריינגעשטעלט אהין זיין רעכטען פוס און אנגעהויבען זיך דראכען ווי נישט מיט זיין אייגענעם כח. ער האט זיך געדראפט אלץ העכער און העכער — די שווינדעלדיגע הויכקייט פון בארג האט איהם ווי א מאגנעט געצויגען און געהיבען. און א ווילע צורום איז ער צוריק אויפן ערשטען בארג. איז דער בארג אזוי הויך, אז ער הערט גאר נישט די התפעלות-געשרייען און גוואלדען פון דעם פאלק אונטען צופוס פון דעם בארג. מיט שטילע טריט איז ער צוגעגאנגען צום צווייטן בארג, האט ער אויך דא דערוועגן א מין בעהאלטענעם טרעפער. ער האט זיך ווי פריהער געדראפט ווי נישט מיט זיין אייגענעם כח, און איז פאמערקלעך צוריק אויפן צווייטן בארג. דא האט ער פון וויי-טען דערוועגן א קבר. ער איז צוגעגאנגען געהענג-טער און איז א רגע געבליבען שטעהען ווי פרגליר-ווערט פון שרעק און פערוואנדערונג. אויף דער מצבה נעמליך איז געשטאנען, אז דא איז דעם קבר ליגט אהרן דער כהן גדול. ער האט זיך גלייך דערמאנט פון חגמס, אז אהרן'ס קבר געפינט זיך טאקע אויף א טאפערל-בארג — הר הרר! א מורא איז אויף איהם געפאלען. האט ער, משה יונה דער שניידער, זיך אויסגעצויגען אויפן קבר און אנגעהויבען וויינען:

— האב רחמנות, אהרן כהן גדול, און בעט אויס ביים אויבערשטען רחמים אויף אונזער ארימען וועלטלעך. איך בין א פראסטער שניידער און קאן נישט פערטראגען קיין פאלשען קנייטש אויף א בגד, ווי זשע קאן דער אויבערשטער פערטראגען אויף זיין וועלטלעך די פאלשע בלוטטיגע קנייטשען פון צרות און הרגות. זאל שוין קומען דער אויסלייזער און אנאנצען די בשורה אויף גאר דער וועלט, ווי גאר ער איז טאפערל-בארג. מן בארג האבען מיר ווענטער מענטשן אויסגעשטרעקט צו איהם די הענט און געשריגען פערנאכט אויף זייער אייגענעם לשון:

— דער אמת'ער יוד, משה יונה!

— דער פויסט אליון האט איצט געזאגט, אז גיטט גאָר מען דאָרף וועצען משה יונה'ן דעם גאנצען אידן פון מתות, גאָר מ'דארף איצט דער-פי לע יעצן וואונד זי עס, וואָס ער האָט. האָט ווען אַקארשט אַ פיר'ן געזען ביי משה יונה'ן, וואָס אז זיין גרעסער וואונד? משה יונה האָט געזעט פֿעס:

— איך בין אלע יאָהרע'ן געווען א שניידער און האָב קיינמאל נישט געקאנט פערטראגען א טאג'ע שטיקעל ציביליז. ליבע און מתנות צו א מעצען וועלע'ן מען האלט כסדר פאר א שווא. אז א מילדליכע ליבע, א פאלשער אמת; עס ליגט זיך געשראנדעט ווי א פאלשע קנייטש אויפן האַרץ. מיר גרעסער וואונד איז, אז יעדע דע'ן זאל דעצען צוריק זיין מתה און מען זאל מיר לאזען גלייך פאָהר'ן צוריק. ווען ער איז געקומען צוריק און אסטרא איז גע' צוריק צום מהרש"א און איהם דע'צעהלט די געזעצ'ע צאָרונג פון אַהויב ביז סוף. דער מהרש"א האָט איהם אין גויס ליבשאפט אַרומגעוואָרען און א קוש עטאן אין שפּיער: — דינע תפילות, משה יונה, האָבען דער-גרייכט ביז צום מאה הכבוד, וואָס ווייטסט, די תפילות האָבען אַ ציטע'ן געטון פון דינע רייד וועגען די פאלשע קנייטשע'ן פון דער וועלט. געבעט וועלטסטו זיך, משה יונה!

פערשטעהט זיך, אז יעדער אין שטאט, אויך דער ארימסטער האט געוואלט אַהאַשען דינע זינד און בעקומען געטליכע גנאָר דורך ליבע און מתנות צום גרעסען שווא פון דער קריסטליכער אמונה, צום אמת'ן יידען. האט מען אויפגעשטעלט אין רעכטען מיטען שטאט א גוואלטיג גרויסען שאלאש, בעזעצט מיט כלי-עלוי בלומען און געוויקסען. פון גאנץ פריה האט זיך אנגעזויבען א גרויסער מאל-צייט פאר משה יונה'ן, וועלכער איז געזעסען אוי-בער'ן אויף א גאלדענעם שטול. פון דער גאנצער מדינה זענען געקומען מענטשן אויף דעם גרויסען מאלאייט. איינער גאָר דעם אַנדערען איז צוגע-קומען יעדערער צו משה יונה'ן, אויסגעשטרעקט צו איהם די הענט מיט ליבשאפט און געשענקט איהם מתנות. אפילו דער ארימסטער האט געזוכט צו ברענגען עפעס א שטונדע זאך. אריינס א בעס-לער האט געבראכט אַבאויג פון אַנאומבעקאנטען פיש, דאָס איז פֿעסט ווי א דימענט און שטראלט אין דער פינסטער מיט העל-בלויזען ליכט פון די מתנות האבען זיך שוין גאנצע אצורות אנגעקליבען ביי משה יונה'ן.

פלוצים האט זיך דרויסען, צורום שאלאש, אויפגעהויבען א פער-גאפער געשרי, דאס האָבען מענטשן פערנאכט געשרייען אנטקעגען דעם אַב-קומענדיגען פויסט פון יענער מדינה. ווען דער פויסט איז צוריק אין שאלאש און דע'צעהען די געשענקטע אצורות האט זיך א בייז פייערל אנגע-צונדען אין זיינע אויגען. דער עולם איז געפאלען אויף די קני פאר דעם פויסט. אין גרויס שגאח האט דער פויסט גלייך א זאג געזען צום עולם, אז מען קאן נישט וויסען צו משה יונה איז טאקע דער אמת'ער יוד, צי ער איז בלויז א שווינדלער וואָס גאָר צוריק אצורות און מתנות. מען קען עס אָבער אָט ווי אויספֿורפֿירען. נישט ווייט פון שטאט געפינט זיך דער העכסטער בארג אין דער מדינה, אויף אַט דעם בארג שטעהט גאָר א העכערער בארג — א מין טאפערל-בארג. קיין מענטש האט פאר נישט געקאנט צוריקפֿירען אויפן בארג, ווען איז אָבער פֿערהאָר א קבלה ביי פויסטען, אז בלויז אַנאמת'ער יוד קאן אהין צוריקפֿירען. דער פאר זאָלען אלע קומען מאַרגען צו יענעם טאפערל-בארג. אויב משה יונה וועט צוריק אויפן בארג איז ער טאקע אַנאמת'ער יוד און איהם קומט דער גאנצער אידן פון מתנות. אויב נישט — אז ער א שווינדלער, וואָס מען דארף פערברענגען אויפן שייטע-הויפער.

אויף מאַרגען האט דאָס גאנצע מאַל זיך אויס-געשטען אויפן פלאץ צווישן דעם העכסטען בארג. מען איז געשטאנען קאם אויף קאם. אין דער צו-שטער טורה זענען געשטאנען אונזער חופות דער פויסט און די קארינאָלען, דער קעניג און אלע מיניסטארען און געצוואלען.

ווי גאר משה יונה האט זיך געוויזען האט זיך אויסגעהויבען א טרעק-געשריי צווישען עולם. ער איז געאליך געווען אנגעטון אין ווייטע תכריכים, וואָס ער האט מיטגענומען פון דע'היים, ער האט זיך געריכט אויף דעם סוף. האט ער זיך אינדער-פריה טובל געווען אין א גאנצען חופות דער האט ער אנגעטון זיינע ווייטע תכריכים. ער האט איצט שטילע-הייט אַפּעוואָנט ווידוי. אלע האָבען איינגעהאלטען דעם צאָטע, ווען ער איז מיט לאַנג-זאמע טריט צוגעגאנגען צום בארג. ער האט זיך אַרומגעקוקט און דע'צעהען, אז דער בארג שטעהט ווי א הויכע, גלאטע וואנט — גיטט אפילו פאר וואָס זיך אַנצושטעצען. פלוצים האט ער דע'צעהען

געזען צוויי טעג אויף גרייטען זיך צו דער נסיעה בצל גאָנץ פרייז איז משה יונה צוועקגעלאפֿען צום מהרש"א בעטען אַנצעה, דער מהרש"א האט איהם דווקא געהייסען פאָהרען מיט'ן גראָף און ער האט איהם געבענטשט אויפן וועג. האט שוין משה יונה פערשטאנען, אז זיין נסיעה איז א בעשערטע.

אויף דעם דריטען טאג איז משה יונה צוועקגע-פאָהרען מיט דעם גראָף, פיל חרשים זענען זיי גע-פאָהרען ביז זיי זענען געקומען אין יענער ווייטער מדינה. מען האט דאָרט אויפגעוואָרען דעם יודישען שניידער מיט אַזאָ גרויסען פאָר אַ וואָס האט איהם איבער-שט, און פערוואנדערט. דער-וועלכען טאָג פון זיין אָנקומען האט דער קעניג געמאכט פאר איהם א מאַלאַייט, די גאנצע קעניגליכע פאמיליע איז גע-וועזען צורום טיש, משה יונה'ן האט מען געזעצט אויבער'ן, אלע קוקען אויף איהם מיט גרויס ליב-שאפט און יעדער איינער שניקט איהם מתנות, משה יונה האט אויסגעלאָכט די אויגען פון פערוואנד-דער-ווייטער, דער פאמיליע-גראָף האט איהם אָבער באַלד דערקלערט דעם מאָדנעם גלויבען פון יענער מדי-נה, באשר די הויפטזאך פון דער קריסטליכער אמו-נה איז צו ליב האָבען א שווא און אזוי ווי דער יוד איז דער גרעסטער שווא פון קריסטליכען גלויבען, איז דערפֿאר ווען א קריסט קוקט דווקא אויף צור-דען, אַזאָ שווא, מיט גרויס ליבשאפט און שניקט איהם גאָר מתנות, פֿעקומט ער דורך דעם די גר-סטע גנאָר פון זיין אמונה, און מען פֿערגיסט אלע זיינע זינד. אזוי גלויבט מען אין יענער מדינה. האט יעדער איינער צורום קעניגליכען טיש געשענקט דאָס בעזעט פאר דעם יודישען שניידער — גאלד, זילבער און אלעליי טייערע שטויבער. דער קעניג אליון האט איהם געשענקט אַנאָלעס קרוין פון א פער-מיטלינג הערשער. די קרוין איז בעזעצט מיט גאָלדענע ווי מען האט אָנגעזעכען די מתנות, האָבען זיך אלע צורום טיש טאַקע געציהלט דערהויבען, ווי מענטשען, וואָס זענען מיטאָמאל געוואָרען ריין פון זינד און האָבען בעקומען כלומרשט די געטליכע גנאָר.

אויף מאַרגען האט דער גאנצער קעניגליכער הויף געמאכט א מאַלאַייט פאר משה יונה'ן, דער ווי-צע-קעניג, די מיניסטארען און געצוואלען מיט זיי-ערע פאמיליעס זענען געזעסען ביים טיש וואו מען האט משה יונה'ן געזעצט אויבער'ן, אלע קוקען מיט ליבשאפט אויף דעם אמת'ען יודען און יעדער איינער שניקט איהם די בעסטע מתנות — ווער עס ברענגט איהם גאלדענע און זילבערנע אַנטיקען, ווער עס ברענגט זעלטענע ציהרונג, צווישען די מתנות האט בעזונדערס פערנאכט דאָס אויג א יוד-גר פון א גרייטע אַב-טוב, בעזעצט פון מיינע זיי טען מיט א קריין פון קלוינע רויט פֿייערדיגע שטינדלעך. דער הויף-מאַרשאַל האט געשענקט א גרויסען זילבערנעם קאסטען, וואו מען האט אַריינגע-לייגט אלע קאסטעמאָדע מתנות פאר משה יונה'ן. אויפן דריטען טאָג האָבען פֿירשטען און שררות פון דער הויפטשטאָט געמאכט א מאַלאַייט פאר משה יונה'ן און געשענקט איהם מתנות, איינער פון די פירשטען א יענער, האט געבראכט משה יונה'ן א קלאריטע פֿעל פון אַנאומבעקאנטער חיה, וואָס דער יענער האט געקאכט אין די אַרומעלדער פון יענער מדינה. פון דער פֿעל שטראַלעך צורום א ווייכע ליכטיגקייט, וואָס קוויקט דאָס אויג. יעדען טאָג האָבען אַנדערע שררות פון פֿערשידענע גע-געדנע געמאכט מאַלאַייטען פאר משה יונה'ן און גע-שענקט איהם מתנות.

דער אויסטער שניידער משה יונה, וואָס האט געלעבט אין דער צייט פון מהרש"א איז געווען בעריהמט אין דער גאנצער געגענט מיט זיין געוואל-טיגער אַרענטליכקייט, מאַכט ער פֿאַרטיג פאר ווע-מען ס'איז א בגד ברענגט ער אַפּ אלע רעשכלעך, און פֿיצלעך פון געזעצטער סחורה, ביז אויף דעם לעצטען פאָדיום, א פֿראַטער יוד, א בעל מלאכה, איז ער אזוי אויסגעצענט און די רייד און אין די תנועות, גלייך ווי די אמתדיגקייט וואָלט איהם געלעגען אין בלוט, גיט ער אויף איינעם א בגד, ליגט דער בגד אויף יענעם ווי אויסגעקאסען — קיין פאלשער קנייטש, קיין איבעריגער פאלש, נישט אויף א האָר אָן א זייט, די גאנצע אמתדיגקייט פון דעם שניי-דער האט אַרומגעפֿירט פון יענעם בנדים, וואָס זע-נען געווען בעריהמט אין דער גאנצער געגענט נישט גאר ביי יודען, גאר אויך ביי קריסטען. דער פאמילי-שער גראָף, דער האָר פון אַסטרא, פלעגט לאָזען גי-דען ביי איהם זיינע בגדים ווי אויך אַנדערע פֿירש-טען און שררות פון דער געגענט, דער מהרש"א האט שטאַרק געהאַלטען פון משה יונה'ן, ער זאל אפילו איינמאל האָבען געזאָגט, אז ווען מירטונט משה יונה'ס א בגד, איז שווערער געשטורמקעלט צו ווערען אין א ליגען...

האָט אָבער אַ וואָס פֿאַסירט: איינמאל גאנץ פריה, איז דער פאמיליע-גראָף זעלבסט געקומען אויף זיין קאַרעצע צו משה יונה'ן אַרומגעלייגטעל פון בעוואָסעטע ווייטער און יאָד-הינט, ער איז צוריק צו משה יונה'ן אין הויז, האט געוואלט אלעמען אַרומגעווען אין זיך געוועזענעם אז משה יונה'ן וועט אַזאָ מאָדנעם ענין. ציגען און א ווייטער, ווייטער מדינה לעבט א גרויספֿירע-ביג, וואָס איז דער גראָף א קלוב, אין יעדער מדינה איז טימאָל קיין יוד נישט געווען, אָפּער אין משך פון דורות האט זיך דאָרט איינגעוואַרעלט דער גלויבען, אז ווען מען דע'צעהט אַנאמת'ען יודען קאן יעדער מענטש דערהויבען ווערען, זיי ווייסען דאָרטען, אז ציגען אין אַנדערע מדינות זענען דאָ פיל יודען, ווער ווייט אָבער וואו מען קאן גע-פֿינען אַנאמת'ען יודען. מאַכט זיך איינמאל אַז א פרייז פון אַסטרא איז געקומען אהין אין יענער ווייטער מדינה, האָבען זיך דאָרט אלע פערוואנדע-אויף יענעם בנדים, וואָס ליגען אויף איהם ווי אויסגעקאסען און האָבען נישט קיין איין פאלשען קנייטש, פון די בנדים האט מען דערקענט דאָס דער שניידער וואָס האט זיך אויסגעזעהט איז טאָר קע גאר אַנאמת'ער מענטש. ווי האט זיך באַלד דערוואוסט ביים פרייז דאָס דער שניידער איז א יוד טאקע אַנאמת'דיגער יוד. ווי א פליז האט זיך פֿער-שפּירט די יודעה, אז עס האט זיך אָפּגעוואנט אַנאמת'ער יוד. דאָס גאנצע פאלק האט געשרייען צום קעניג מען זאל אַראָפּציעגן יענעם אמת'ען יודען דעם שניידער, וואָס קאן דאָך דערהויבען יעדער מענטשען. האט דער קעניג געשריבען דעם פֿויר-לישען גראָף און געבעטען איהם רחמים ער זאל מיט גלעזן אָרען מיט געוואלט אַראָפּברענגען דעם שניידער אין יעדער מדינה.

ביי די לעצטע ווערשער האט דער פאמיליע-גראָף, דער האָר פון אַסטרא, זיך א קעהר געטון מיט דעם אַנטבליזטען שווער צו משה יונה'ן און בעזוילען איהם צו פאָהרען מיט איהם גלייך אין יעדער מדינה, משה יונה איז געשטאנען צושטעלט און דערשטאַקען — ווער-ווייט צו וויל מען נישט און יענער מדינה זיך בוקס זיין און א יודען אָדער צווינגען איהם צו שמה. אומזיסט אָבער האט משה יונה אין שרעק געוויינט, געבעטען רחמים ביים גראָף ווער האט איהם קוים איינגעבעטען ער זאל איהם

פערברעכענעם זענען רעזולטאט פון נישט נאר-מאלדע טעטיגקייט פון דרייען

פער. קען מען דאָך דעם קערפער קורירען ווי אין דעם פאל פון א געווענהליכער קראנקהייט. אמת — ביז איצטער איז עס גאָר נישט דערווייזען געווארען; פון דער צווייטער זייט אָבער זענען דאָך גאָר קיין געלעגענהייטען נישט געווען צו דערווייזען. גאָר ביז היינטיגען טאָג קומט מען אויף פערברעכענעס ווי אויף א מאַראַלישער ערשיינונג, און גיטט קיין פֿיר-וואָלנדישע, אָבער איצטער איז די צייט שוין רייה אַנצוהויבען בעהאַנדלען מיט מעדיצינישע מעצא-דען די קינדער און יונגעלייט, וואָס צייגען אַרױס די ערשטע סמנים פון פערברעכענישקייט.

און ביי דאָס וועט נישט געטון ווערען, קען זיך די געזעלשאַפט נישט בעקלאַגען אויף די כוואליטע פון פערברעכען און אויף דער אומזוכער-קייט פון לעבענס און פערמענעס. די געזעלשאַפט אלליין טוט גאָרנישט דאָס אז פערמיינען, די אלע מעטאָדען פון בלויז שטראַף האָבען זיך אַרױסגעווי-זען אלס נישט ווירקזאם. מוּן מען איצטער אויס-פֿורבירען יענע גייע מעטאָדען אויף וועלטע די מאָ-דערנע וויסענשאַפט ווייזט אָן.

פון 7. באראדורין

קערפערס פון די פערברעכערס פיל מאל מעהר צו-רודערט ווי ביי גארמאלע מענטשן. פון די בעריכטען פון די. בערמאן, און די אַב-דערע פאָרשער אויף דעמאָלעצן געפיט קען מען דרינגען, אז א פערברעכער איז פריהער פון אלץ א קערפערליך נישט גאָרמאלע פערזאָן. און אז צו די פערברעכענעס ווערט ער געשריבען דורך אַקראַסט וואָס ליגט אין איהם און איז שטאַרקער ווי די מע-טאָדען פון שטראַף, וואָס ווערען געגען איהם אַב-געווענדעט. דאָס ווערט אויך ביי א געוויסען גראָד פערשטעטיגט דורך דעם פאָקט, וואָס די אַזאָל פער-ברעכער ווערט אלץ גרעסער נישט קוקענדיג אויף די אלץ שטרענגערע שטראַף, וואָס ווערט געגען זיי פערפאסט. און נישט קוקענדיג אויף דער גרוי-סער לעבענסגעפאָהר צו וועלכער יעדער פון זיי איז אונטערוואָרען.

אָבער מיר די רעזולטאטען פון זיינע פאָרשונגען זעהט דר. בערמאן א גרויסע האַפנונג פאר דער געזעלשאַפט, אויב פערברעכענעס זענען דער רעזול-טאָט פון א נישט גאָרמאלען צושטאנד פון קער-

פון 7. באראדורין

איינצושטאָרען די פערברעכער אין תפיסה און באַזען פון שטראַף און געזעטיגקייט, איז אַנצוויי-געוואָרענע צורייט, האט קיין ווערט פאר דער געזעלשאַפט, איז אומגעקענט פאר די פערברעכער, און איז פאלש פון יעדען שטאַנדפּונקט, — האט דר. בערמאן געזאָגט. — דאָס שטאָדירען אין דאָס בע-האַנדלען פערברעכענעס דאָרף אינדיוידואליזירט ווע-רען. יעדער פערברעכער בעזונדער מוּן שטודירט און בעהאַנדעלט ווערען ווי אין דעם פאל פון קער-פערליכער קראנקהייט.

צוויי הויפט-שטריכען ציהען דאָ אויף זיך די אויסעקערקענדיגקייט. ערשטענס — אז אין דאָס רוב פאלען האט יעדער פערברעכער אנגעהויבען צורום צווייזען זיינע פערברעכענישע ניגונגען, גאָר פון קינדווייז אָן. פון דאָנען דרינגט דר. בערמאן, אז יעדעס קינד, וואָס ווייזט אַרױס פערברעכענישע צייגונגען, האט אלע שאַנסען צו ווערען אַזערברע-כער, ווען ער וועט אויסוואַקסען, און, צווייטענס, צווייטענס, אז אין די אלע פאלען, וועלכע ער האט שטודירט, זענען די פֿינדאָלגישע פראָצעסען אין די

פאר די לעצטע יאָהרען זענען מעריקער און קרימינאָלאָגען, שוין נישט איין מאל אַרױסגעטרא-טען מיט דער בעהויפטונג, אז פערברעכענעס זענען דער רעזולטאָט פון נישט גאָרמאלע טעטיגקייטען פון די דרייען ביי די פערברעכער; און אז מדי צו קורירען אָט דעם געזעלשאַפטליכען איבעל, איז בוי-טיג צו בעהאַנדלען די צוקונפטיגע פערברעכער-לויף א מעדיצינישען אופן ווי גאר ווי דרוקען אויס די ערשטע סמנים פון זייער נישט גאָרמאלע אויב-יהרונג, און אין א פאָרטראַג, וואָס ער האָט נישט לאַנג צוריק געהאַלטען פאר דער געזעלשאַפט פון מעדיצינישער יריספֿרהרענץ אין ניר-יאָרק, האט דר. לואי בערמאן גאָר שטאַרקער אָנגעשטראַכען אַס דעם שטאַנדפּונקט.

זיין בעריכט איז געווען געבויט אויף די רע-זולטאטען פון דריי יאָהר פאָרשונג אין תפיסות, 250 פערברעכער זענען פאר דער צייט אונטערוואַכט און אויסגעפאָרשט געוואָרען, און דער בעשלוס, צו וועלכען דר. בערמאן איז געקומען איז, אז פער-ברעכענעס זענען רעזולטאטען פון נישט גאָרמאלע פֿינדאָלגישע טעטיגקייטען, וואָס קומען פאר אין די קערפערס פון די פערברעכער. און פון דער נישט גאָרמאלע טעטיגקייט פון זייערע איינערליכע דרייען.

העצישע נחמה

דערציילונג

א פונקט ווי אלע געשיכטעס, וואס האבען א סבא ווי אנהויבען מיט דעם, וואס — אפאלא — איז געווען, וועט אויך די דאזיגע געשיכטע זיך אנהויבען מיט דעם, וואס אפאלא, איינמאל בלויז, אין א הערליכען פרייהייטליכען פרייהייטליכען, און שווער — בענדיגע פראנצויזישע ראמאנען, האבן זיך צוויי חברים, ביידע טענצערס פון אגערשטראנגענע נאכט-לאקאל, צוקריגט אויף מער-סערשטער, און צוקריגט האבען זיך מיטם צוליב א מאן, וועלכען זי ביידע האבען ליב געהאט, מיט דער אומגעוויינלעכער ליבע פון טענצערס אין אגערשטראנגענע נאכט-לאקאל און וועלכער האט מיטם ווי דער שטייגער איז ליב געהאט א דריטע, שווער צוגאגען צי די טענצערס אט די ביידע חברים פון לאנגע גוטע און שלעכטע יאהרען האבען דאס געוואוסט, אלעמאלס האבען זי זיך צוקריגט און אין פערצווייפלטער ביטערקייט, זיך אריינגעוואגט אועלכע זאכען, און די יאהרען לאנגע פריינטשעפט איז מיט אפאלא צוריקען ווי א רויך אין ווינט, אויף צו מארגען האט אין חברים די טענצערס מארי צוגעשיקט די חברים טענצערס זשאנעס א קליין מילך ווייס קעצעלע מיט דער שריפט „ביסט פאלש ווי א קאץ“.

און וויפיל מיר זאלען זיך נישט וועלען אויס היטען פון מיטברויכען דעם לעווערס געווען און גאלדענע צייט, וועט דאס אויפגענומענע אונז בושם אופן אין דעם פאל נישט געלונגען, פשוט דערפאר, ווייל ס'איז אומעגליך באלד צו דערצעהן לען ווענען דער נאכט פון דעם מילך-ווייסען קעצעלע.

לע, נישט דערצעהלענדיג אויף א פרייער עטליכע פרטים, וואס נאך דער טענצערס זשאנעס טענצערס זשאנעס איז אין איהר סביבה פער-רעכענט געווארען, צו די מערקווידיגע קלוגע פרויען וואס ווייסען ווענען לעבען פיל מעהר, ווי עס ווייסט יעדע דורכשניטליכע פרוי, דאס איז מיטם דערפאר וואס אין איהר יוגל לעבען האט זי זיך שוין און-פיל אנגענועהן און איבערגעלעטען. א טענצערס זשאנעס האט שוין אין איהר לעבען אומפיל געלי-טען, אומפיל זיך ענטוישט, און, און ס'איז קיין וואונדער נישט, וואס זי האט דערזעהען יעדער וויס פון דער משה, יעדע זייט פון לעבען, וואס גלאנצע גארנישט און, ווי מען שטעלט זי געוועהר-ליך פאר, זי האט אפשר צו פרייה דעוויסט אז איי-לעבען גילט דער איינציגער כלל: פרעסען אדער געפרעסען ווערען און דערפאר זייענדיג בעשאנקען, פון דעם וואס אין הימעל, מיט אביסעל שכל און דער עיקר מיט א טיף-פערבארגענע שוואכקייט, וואס הייסט דווקא ליב-האבען דאס לעבען, האט זי גיכער אויסגעקליבען, דאס פרעסען, ווי דאס געפרע-סען ווערען.

— זשאנעס — האבען די מענער פון איהר קרייז זיך געטוילעט ווענען איהר — דאס איז נישט קיין פרוי, נאר א טייוועל.

מקאן נישט זאגען, אז דער דאזיגער פאל פון צוקריגען זיך מיט דער חברים און דאס פערלירען דעם געליבטען, זאל האבען געווען דער איינציגער, אדער שטארקסטער אין איהר לעבען, אבער דאן איז דער דאזיגער פאל, נישט פערבארגענע און דער געהעריגער וויקונג, זשאנעס האט זיך צוריק-געצויגען פון לעבען אויף און פיל, אז זי האט אויפגעהערט טאנצען אין דעם ערשטן ראנגען נאכט-לאקאל, אויפגעהערט זיך צו בעגענענען מיט דער

מענשען האבען שוין געזעסען מיט מעסער און לעפעל, אבער פון קיין גאנצעל האבען זי נאך נאך נישט געוואוסט, אז זי נישט בעגענען זיך מיט די אייגענע פינגער און אנשטאט דעם האלטען א גאנצעל אין האנט, איז זי נאך גיכע אויסגעפאלען, אפילו זי קלוגע גריכען און רוימער האבען נישט געוואוסט פון עסען מיט גאנצעל.

דאס עסען מיט א גאנצעל איז קיין דריי הונד דערס יאהר נישט אלס.

דאס ערשטע לאנד, וואו מ'האט אנגעהויבען עסען ביים טיש מיט גאנצעל, איז געווען איטאליע. און נישט פרייער פון פונפצענטע יאהרהונדערט, אין פראנקרייך זענען גאנצעל נאך ביים טיש פון זעכצענטע יאהרהונדערט געווען א ביזע זאך אפילו אין קעניגליכען אויף, אין ענגלאנד האט אגערשטער רייזענדר מיטן נאמען, טאמאס קאריאט, זי געבראכט פון איטאליע ערשט אין יאהר 1608. דאס זענען געווען די ערשטע גאנצעל אין ענגלאנד און קאריאט איז געווען דער ערשטער ענגלאנדישער וועלכער האט געזעסען מיט א גאנצעל.

אבער נישט אזוי גיך האט דער גאנצעל זיך פערשפרייט איבער דער וועלט, נישט אזוי גיך האט בען מענשען אוועקגעווארפען זיין אלטען שטייגער נאר עסען מיט די פינגער, גלויבט זענען געווען געגען גאנצעל, זייער טענה איז געווען, אז גאט האט בען שטאפען דעם מענשען מיט א נאטירליכען פינגער-שיי-צוגען גאנצעל אויף יעדער האנט, איז עס דערפאר זיגט דאס אוועקווארפען גאטס גאנצעל און צו עסען מיט א גאנצעל, וואס א מענטש האט געמאכט.

אבער נישט קוקענדיג אויף דער גענערשטעס און די פראטעסטען, האט דער גאנצעל זיך דאך דורך געבראכען א וועג, עס איז נישט געווען אזוי לייכט

די געשיכטע פון גאנצעל

זיך אפצונעוואוינען פון שלעפען פלייש פון טישעל מיט די הענט, אבער סוף כל סוף האט מען זיך צו-טען יאהרהונדערט זענען גאנצעל שוין געווען א געווענליכע זאך.

מערהערסטענס האט מען געמאכט דעמאלטס גאס לען פון שטאל. די הענטלעך זענען געווען פון פער-זיידענע מעטאלעס, געווען גרינע, בלאוע און געלע הענטלעך, זילבערנע גאנצעל זענען געווען א גרויסע זעלטענהייט ביזן אנהייב אין איינצעהנ-טען יאהרהונדערט.

דער גאנצעל האט א סך געהאלטען רייזער צו מאכען דעם טיש ווארום כל זמן מענשען האבען געשלאפען פון טישעל מיט די הענט, האט עס נישט געקענט זיין שטארק ריין אויפ'ן עס-טיש, מען האט א אויך פון איצט אן געקענט בערענען דעם טיש מיט א פינגער טישטון און אוועקלעגען אויף איהם סערוועטקעס.

אבער אויך איצט נאך זענען דא לענדער און געגענדער, וואו גאנצל-מעסער אויף טישען זענען א זעלטענהייט, אזוי איז עס נאך אין טיילען כון שפאניע, אין קרעטשעס אין עס איז א סך לענדער נאך א מאדער נישט אוועקגעלענען אפילו קיין מעסער אויפ'ן טיש, ווייל מען דעווארט, אז יעדער זאל האבען א נאטירליכע מעסער ביי זיך, בעזונדערס איז עס אזוי איינגעפיהרט אין א סך פראנצויזישע שטעט, דער באלעבאס פון דער קרעטשע בערגאנט דעם גאטס ביי דעם מאלאיט מיט א טעלער, א לעפעל און א גאנצעל, אבער נישט מיט קיין מעסער, א מעסער מוז מען האבען אנאייגענעם.

א גארזעהר.

פאר אינזערע הינדער

וועכענטליכע פילאגע פון „נייעם פאלהספלאט“

איז געווען אין תפסה, מיט צוויי הונדערט יאהר שפעטער.

נאך צוזאם איז בעריהמט אלס דיכטער פון משלים דער פראנצויזישער פאעט לאפאנטען וואס האט געלעבט אין זיבעצענטען יאהרהונדערט, ער האט אין א זעהר שיינער פארם איבערגעגעבן אין פראנצויזיש א גרויסע צאהל פאפולער וואס ער האט געשטעלט געשריבען אין אנדערע שפראכען.

אויף דעם זעלבען שטייגער האט אויך גע-שאפען זיבע משלים דער רוסישער דיכטער איאן קרילאו, וואס זיין 87-טער יאהרצייט איז לעצטענס געפירט געווארען.

די משלים פון איאן קרילאו, זענען בעקאנט אימה געווען דער וידע קרילאו, זענען בעקאנט געווען פאר אלע שול קינדער אין רוסלאנד און אויך אין אנדערע לענדער, וואו מען האט זי איבערגעזעצט. אויך אין יידיש זענען פערזאן עטליכע איבערגעזעצט פון קרילאו'ס משלים.

עס זענען אויך פערזאן יידישע פאפולער שר-בער פון גרויס טאלאנט.

פניני

א גרוי

אין א פינסטערער נאכט איז אויסגעבראכען א שרפה.

גרויס און קליין זענען אראפ פון די געלעגערס און געלאפען לעבען דאס פייער.

איין לייזער מלמד איז געשטאנען מיט פער-לייגע הענט פערטראכט.

— וואס זענט איהר אזוי פערטראכט — פרעגט איהם איינער.

— איך קלער — ענטפערט ער — אז ס'איז א גרויס גליק, וואס ס'האט אויסגעבראכען א שרפה, ווייל אין אזא פינסטערער נאכט וואלט מען דאך גארנישט געוועזען וואו מען דארף לעשען...

דער פוייער אוי דאס פערד

א פערדל שטעהט ביים בייט

און קוקט זיך צו צום פוייער ווי ער גייט מיט זשאנעניס האבער אויפ'ן פערד און דייט „געווער א מין מלאכה! — טראכט צו — אסער, אויב איך קען גאר בעגרייפן, וואסער, כוונה ער קען גאר דעריינען האבען זיך מאטערען די ערד צוגראבען און נאכדעם שטייט האבער מיטן הויפט, ניכט וואלט ער עס מיר אוועקגעגעבען, צי אויסגעשטען אויפ'ן אויף עס צו פיסערען די ערד, וואלט זיין א גרויסע מצוה קלעבען, וואלט ער עס אפגעהרגען אין שטאט פערקויפן, צי גלאס בעהאלטען, מילא איז קמאנעס, נאר סתם אזוי צווייטען — נאציס באאמנות דער פוייער אבער גייט און זייט זיך טריט ביי טריט, די זריעה האט זיך שפעטער גוט צוגעליהט, סוף ווערט א געבענטשער שניט, דער פוייער שפייזט זיך פערדל אויך דערמיט, קרייזצו.

די געשיכטע פון גאנצעל

זיך אפצונעוואוינען פון שלעפען פלייש פון טישעל מיט די הענט, אבער סוף כל סוף האט מען זיך צו-טען יאהרהונדערט זענען גאנצעל שוין געווען א געווענליכע זאך.

מערהערסטענס האט מען געמאכט דעמאלטס גאס לען פון שטאל. די הענטלעך זענען געווען פון פער-זיידענע מעטאלעס, געווען גרינע, בלאוע און געלע הענטלעך, זילבערנע גאנצעל זענען געווען א גרויסע זעלטענהייט ביזן אנהייב אין איינצעהנ-טען יאהרהונדערט.

דער גאנצעל האט א סך געהאלטען רייזער צו מאכען דעם טיש ווארום כל זמן מענשען האבען געשלאפען פון טישעל מיט די הענט, האט עס נישט געקענט זיין שטארק ריין אויפ'ן עס-טיש, מען האט א אויך פון איצט אן געקענט בערענען דעם טיש מיט א פינגער טישטון און אוועקלעגען אויף איהם סערוועטקעס.

אבער אויך איצט נאך זענען דא לענדער און געגענדער, וואו גאנצל-מעסער אויף טישען זענען א זעלטענהייט, אזוי איז עס נאך אין טיילען כון שפאניע, אין קרעטשעס אין עס איז א סך לענדער נאך א מאדער נישט אוועקגעלענען אפילו קיין מעסער אויפ'ן טיש, ווייל מען דעווארט, אז יעדער זאל האבען א נאטירליכע מעסער ביי זיך, בעזונדערס איז עס אזוי איינגעפיהרט אין א סך פראנצויזישע שטעט, דער באלעבאס פון דער קרעטשע בערגאנט דעם גאטס ביי דעם מאלאיט מיט א טעלער, א לעפעל און א גאנצעל, אבער נישט מיט קיין מעסער, א מעסער מוז מען האבען אנאייגענעם.

א גארזעהר.

די פאבעל-שרייבער

שפעטער האט מען שוין געוואסען בעזונדער דעם משל, אדער די פאבעל אויף ארויסצושטעלען די מענשליכע אייגענשאפטען בכלל און ווי זיי בעציהנען זיך איינער צום צווייטען.

און פונקט ווי די גאנצע ליטעראטור, וואס מען האט פרייער געשאפען צוליב די ערשטע און איז דערנאך איבערגעגאנגען צום פאלק, איז אויך די פאבעל געווארען א פאלקס-שאפונג.

אין די אלטע יידישע שריפטען, אין די עניני-טישע, אראבישע און בעזונדערס אין די גריכישע, וועלכע זענען די עלטסטע ליטעראטורען פון דער וועלט, זענען פערצייכענט א סך פון אס די משלים.

די פאבעל, לויט דער פארם ווי זי זענען דער-צעהלט, זענען צו אונז דערגאנגען פון גריכעני-לאנד, אלס די שפאנען פון א דיכטער מיטן נאמען עזא, וועלכער האט געלעבט מיט 620 יאהר פאר דער איצטיגער צייט-רעכענונג, די דאזיגע פאב-לען זענען נישט געווען אויפגעשריבען, מען פלעגט זי יונג נאכדערצעהלען, און אויפגעשריבען האט זי אין גראמען דער פילאזאף סאקראטעס, בעת ער

אין די אלטע צייטען, ווען עס האבען געהערשט איבער די פעלקער אומפערזעניגע די קעניגן און די פירשטען, מענשען מיט הארעטער ערצעהר, וואס האבען געפייגט און געמאכט דאס פאלק, וואס איז געווען אומגעזעציק, פלעצט זיך ארויסווערן קלוגע מענשען, וואס האבען זיך איינגעשטעלט ווייך צו מאכען זיין הארץ, צוגיין צו איהם בלייבן און איהם זאגען, אז ער טוט נישט גוט, האבען זיי מורא געהאט אויף זיך, וואס זיי זענען זיין וועג: זיי האבען איהם דערצעהלט א מעשהלע ווענען א צווייטער הער שער, אויף א צווייטען זעהט מען דעם שרונן גיכער ווי אויף זיך אליין, און דער שלעכטער הערשער פלעגט שוין דערנאך פערשענען, אז אויך ער איז בענגאנען א פעהלער, נאך ווייניגער מורא איז גע-ווען צו דערצעהלען דאס מעשהלע נישט ווענען א צווייטען הערשער האט נישט ווענען מענשען, נאך ווענען חיות, ווענען שטארקע און ביזנעס חיות, וואס עסען אויף די קלענערע און שוואכערע.

אס דאס מעשהלע האט מען אנגערופען משל אדער פאבעל, א פערגלייך אדער אפאליגערטאטע זאך.

דער וואלף און דער שעפס

הינט זענען אפאלא אנגעפאלען אויף א וואלף און צוביסען איהם אזוי, אז ער איז קוים א לעבע-דיגער ארויס פון זייערע ציין, ליגט זיך אזוי רב וועלכעל און זיין בארע און קען זיך פון ארט נישט ריהרען. געהט פערביי איהם א שעפס.

— שעפסעלע, שעפסעלע, — הויפט זיך וועל וועל אן אז בעסטען, — ברענגט מיר אביסעלע ווא-סער, איך חלש א טרונק, וואס צו עסען וועל איך שוין אליין געפיינען.

— פעטער, מ'קען איין! — האט זיך דאס שעפסעלע אפגערופען — איך וועל דיר דערלאנגען א טרונק און דו וועסט פערבייסען מיט מיין פלייש, ענאם.

דער פוקס און די לייביכע

א פוקס האט אפאלא געלאכט פון א לייביכע, וואס זי האט געווינען נישט מעהר ווי איין קינד, — „לייביכע — האט געענטפערט די לייביכע, דערפאר אבער... א לייביכעל!“

ענאם.

איז גארטען

שלמה'לעס טאטע האט בערגאבען און גארטען א טייערען הונט, וועלכער איז פלוצים אוועקגעפאלען טויט.

די מוטער איז אין שטוב נישט געווען, און ווען זי איז צוריקגעקומען טוט זי א פרעג ביי שלמה'לען:

— ס'איז עפעס געשעהען נייטס פאר דער צייט, וואס איך בין נישט געווען אין שטוב?

— יא, מאמע — רופט אויס שלמה'לע מיט פרייד — דער טאטע האט פערזעצט א הונט אין גארטען, וועלען וואסען קליינע הינטעלעך.

פארט א חילוק

— ווי אלט איז דיין ברודער? — דריי יאהר.

— מירן הונט איז נישט אלס מעהר ווי א יאהר און ער לויפט שנעלער ווי דיין ברודער! — גרויסער חכם! דיין הונט האט פיר פיס און מיין ברודער'ל האט נישט מעהר ווי צוויי.

מערקווידיגע צאהלען פון דער וועלט-געאגראפיע

די לענג פון דער ערד-ראקס איז 12,712 קילאמעטער.

דער דורכמעסער (דיראמעטער) פון דער ערד ביים עקוואטאר איז 12,755 קילאמעטער.

די לענג פונעם עקוואטאר איז 40,070 קילא-מעטער.

דער שטח פונעם ערד-קוגעל איז קוואדראט-קילאמעטער — 510,000,000.

דער מהלך פון דער ערד ביז צו דער לבנה איז 384,446 קילאמעטער.

דער מהלך פון דער ערד ביז צו דער זון איז 149,501,000 קילאמעטער.

דער מהלך פון דער ערד ביז צום געהענטסטען שטערן איז 41,000,000,000 קילאמעטער.

דער קרימלאווער, הארש אין דאס פערדל

(פון דער סטעי: מענשען פון א גאנץ יאהר)

פון יוסף זעלדאוויטש

דער לענג און אין דער ברייט, און ווייטער גע- פאלען.

דער קרימלאווער איז אזוי געפאדערט מיט זיין משמש הארש און מיט זיין פערדל פון שטאט צו שטאט צווישן אלען, פערנאמערטען, אויף ארויסגעבען זיין חובר, "יום מה" אין אין און וועג פלעגט ער שפערען עין-הרעם, טיילען סגולות צו קינדער, שרייבען קמיעות, טרייבען דבוקים, נאך נעמען פרוגים און זאגען ווערטלעך. און פאלעק, וועלכער איז בטבע - ווערען א קוועליכער דיגער בחור, וועלכער וואלט פאר א גלייך ווערטלעך דעם טאטע מיט דער מאמע סערוקאט, האט ממז גע- ציילט שוין די טעג ביזן קרימלאווערס אגוד מען, ממלא, וועט שוין קיין חידוש נישט זיין, וואס פאלעק, דערוועגנדיג דרייבן ביטערמאנעסערטער דאס כורעם-פאלען פון קרימלאווערס סערדעל, האט ער זיך נישט געקענט איינהאלטען פון אגוד - ער דער גוטער בשרה, זיין ידיה, משה, מיט וועל- כען ער איז אגב, נאך דער מעשה פון דעם יום מיטן כתב נאך מעהר בעפריינדעט געווארען: - וואס קענטסטו דאָרט אזוי און האלטסט איז איין אויספארמען - דער קרימלאווער איז געקומען.

העצישע נהמה

זיך געבייזען, אויף צוגארגענס האט מארי א דראפע געטון דעם הויכען מענטש מיט די בעלע, די ווייטע האנט, יענער האט דאס קעצעל געקאכט אריינגעלעגט דערמיט צו זשאנעטען און ווייזענדיג די צעראפעטע האנט געשרינגען: - אָס די קאץ איז געראטען אין דיר, איהר זינט גיפטיג.

דערנאך געדענקט קעצעלע מארי, ווי איינמאל איז אין שטוב געווען א גרויסע סומאקאטע סידענע געווען א סך מענשען, וועלכע האבען געזאכט א גרויסען ליאונס מיטן לויפן איבער די שטובען, און פון ליאונס האט זיך פלוצלונג דערהערט דאס ווייזען פון אַינזיטש, וואס געבוירען קינד, א שניקעל צייט איז אוועק.

דער הויכער מענטש מיט די ווייטע הענט איז אוועק איז שטוב און געבליבען זשאנעט און א קלייניקע קינד, א פיצעלע קינד, וואס האט קיינעם נישט צוריה געלאזט מיט זיין כסדרדיגע שרייבן, זשאנעט איז אַט אַרומגענומען מיט סידענעסע אַוועק, אַט געבליבען און געשטעלט צו זיך דאָס קינד און געשפילט זיך דערמיט, אַקראט ווי זי האט עס פריהער געטון מיט דעם קעצעלע מארי. דאָס קעצעלע האט זיך איינמאל פערנאכטע איז שלאָפֿטען און ביינאכט, בעט זשאנעט איז געשלא- פֿען, האט זי דאָס קינד פֿאַוואַלע דערשטיקט און ווידער זיך געהאלטען הינטערן בעט. אויסצוגאנגעס האט זשאנעט סעלעראַמיש אַרױסגעוואָרען יענעם הויכען מענטש, ער איז גע- קומען פֿאַרנאכט, כמעט באַרישט געווען, נאָר ביזן וואַרטשענדיג געברואט, אויפֿערגאנגען, האט ער גע- נאָמען דאָס טויטע קערפּערל פֿון קינד און אַרױסגע- גאנגען דערמיט און געשטעלט און ער זאָגט מיט גראַפֿען, צוריקגענדיג אין שטוב אַרױס האט ער דעם קעצעלע, וואס איז געשטאנען פֿון דערווייטענס און צוגעקוקט, א שטויס געטון מיטן פֿיס, פֿערשפּאַרט די טיר און דאָס קעצעלע איז געבליבען איינזיטשען. נישט צו וויסן פֿאַרוואָס איז דאָס קעצעלע צו צום קברל און א גאנצע נאַט געגראַבען, אינדער- פֿריה איז דאָס קברל שוין געווען צוגעראַבען און די אַדערמאָנענדיגע מענשען, פֿון יענער זייט פֿלעטעל, האָבען געזעהן, ווי אין א צוגראַפֿע גרוב, ליגט א טויט קינד, שרעקליך צופֿיסען און צוגראַפֿעט, נעבען קינד זיצט א קליין מילך ווייט קעצעלע און מאַכטשעט, אזוי קלאַנגענדיג, דין פֿערשפּאַט אַד- אַ שוויטער כאַטס אַלעמען אַרױס. אין א שעה אַרומ איז געקומען פֿאַלייז...

טען פֿוס און זיין משמש האַרש, פֿונקט אזוי גרויס ווי דער קרימלאווער, נאָר מיט עטלעכע באַרד און פֿאזות, האט געלאָזט אויפֿן לויפֿען פֿוס און אַז ביינע זענען געגאנגען אויפֿן גאס, האָבען זיי ביי יעדער טראַט זיך געוואָרפֿען איינער אויף יעדעס און דער צווייטער אויף לינקס און זי האָבען אויסגעוואָרען ווי א פֿאַפּאַ, וועלכע, אַז מיט אַ ציה פֿאַרן שטריקעל, צעוואָרשט ער זי פֿיס איינעם קיין גושן, דעם צווייטען נאָך מצרים, דערפֿאַר אָבער האט דאָס, פֿערדל זייערס געלאָזט אויף דעם פֿאַדערשטען רעכטען און אויף דעם אונטערשטען לינקען פֿוס און אַז עס איז געגאנגען געשפּאַנט אין ווענעלע, געשטיבען פֿון האַרש שמש, האט עס אויסגעוואָרען, ווי להביל אונזער דין ר' שוואל ביים דאווענען - אַלע מינוט איז ער געפֿאַלען כורעם, אויסגעשטעלט זיך, געשטאַקעלט זיך, אין

דער חבורער ישיבה, וועלכער, אמת, ער האט טאקע נישט געהאַט אַז זיידען קלעכעל, ווי דער סלונקער ליטוואק, דערפֿאַר איז ער אָבער געווען פֿון אַרץ ישראל! פֿון דעם הייליגען לאַנד, וואו עס געפינט זיך דער קבר פֿון דער מאַמע רחל, די מערת המכפֿה, דער כּחל מערבֿי, און היינט די מעשיות, וועל- כע ער פֿלעגט זיך אַנדערשעהלען פֿון די הייליגע ערדער! און מיט וואָסערע התלהבות ער פֿלעגט דאָס רעדען ווענען די גרויסע צדיקים, וואָס לער- נען אין דער חבורער ישיבה...

א קיין עול - פֿאַרשטאַנדענעס האָבען אונזע רע יודען נישט אויסגעזען, נאָר דאָס אַלעס איז נישט געווען קיין סערגלייך מיט דעם קרימלאווער, דער קרימלאווער פֿלעגט צו אונז און שטעט אַרױס אַרומגען צוויי מאל אין יאהר, סוף הצרפֿט און סוף פֿריהלינג און קומען פֿלעגט ער אייביג זעלבדרייט: ער, דער קרימלאווער, אַליין, זיין משמש האַרש און להביל, זיין פֿערדל.

צו האט ער טאקע געשטאמט פֿון קרימלאווא, צו האט מען איהם אזוי געוואָרען צוליב זיין מום, איז נישט געוואָלט, געווען איז ער א קליינשטיק, יודעל מיט א פֿילן וויס פֿערדעלע, לאַנגע, דאָרע פֿאזות, וועלכע האָבען איהם אַדאָפֿערהאַנגען, ווייט אַז בערן בעידעל, ביז צום גאַנצן און אזוי קליינ- שטיק ווי ער איז געווען, איז ער געווען א געוואַל- דיגע כעסן און האט ער זיך אַמאל געבייזעט אויף זיין שמש און געזעכען א געשריי: - האַרש משומד עס זאל זיך אויסוואָרפֿען! - האט מען דעם געשריי געהערט איבערן גאנצען שטאט.

פֿאַר דעם כעס זיינעם, האט די שטאט געשרי- טערט א סך משה, ווי פֿאַר דעם פֿרישטאוו, ווייל, אַזוי האט זיך דער פֿרישטאוו אַמאל געבייזעט, האט מען איהם געקענט אַפֿהערשען מיט א נרעכט רע, צו מיט א קלענערע מאַכענע, דעם קרימלאו- ווער אבער, טאמער האט ער זיך געבייזעט, און יענענען א קליה - איז שוין געווען סעראַפֿעלען לעילס זען, דאָס האט שוין קיין רעכען נישט גע- קענט אַפֿוואַסען, די קליה האט געמוזט מקיום ווערען.

דערפֿאַר אָבער, איז דער קרימלאווער, ווען ער איז נישט געווען אין כעס, געווען א געוואַל- דער ווערטלעכער און חזק געזאכט אי פֿון זיינע חסידים, אי פֿון זיך אַליין און יעדעס מאל, ווען ער פֿלעגט קומען אין שטאט אַרױס פֿלעגט ער מיטברע- גען עפעס א נוי ווערטעל, וועלכעס ער פֿלעגט זאָרען פֿאַר די בחורים און בנות-המדרש און פֿון דאָרט פֿלעגט עס ווערען צוגעראַבען איבער דער שטאט, און דאָס איז געווען דער טינגאל, אַז ער איז אָנגע- קומען.

ווייטס איהר, פֿאַרוואָס מען רופֿט מיר "גוטער יוד"? ווייל, אַז אונזער מיטער רחל האט געזעטען ביי יעקב, אַז ער זאל איהר געבען קי- דער, האט ער זיך איבער איהר געווען א בייזער אַפֿ מיט א געשריי: "התחת אלהים אנכי, נה, איז ער געווען א בייזער יוד, צו מיר אָבער, אַז עס קומט א יעדעס, און בעט זיך: "הייליגער צדיק, גיט מיר א קינד, בייזער אַז זיך נישט איבער איהר, אַפֿילו נישט דערפֿאַר, וואָס זי רופֿט מיר, "הייליגער צדיק", נאָר איך געס צו דעם פֿילן און איך זאָג איהר צו, אַז זי וועט האָבען נה, בייך איך נישט קיין גוטער יוד? אי, איך זאָג צו אונז האט נישט? - אַזוי דאָך דערפֿאַר א יעדעס פֿאַרוואָס שטאמט זיך זיך נישט, אַז דעם צדיקס הבטחה זאל יא מקיום ווערען?!

דער קרימלאווער האט געלאָזט אויפֿן רעכ-

ווייזע צייט כלעס אינדער שטאט האָבען פֿער- שידענע אַט אַציע, עס פֿלעגט אַרומקומען בייקעל מיט זיין סאָוועלע, וועלכע פֿלעגט פֿענען דעם דאָסער מאַרק נע צו די יאָנעס, אין אַלע פֿאַ- גאטס פֿלעגט ער איהר לאָזען און גאָל, אַהער דער פֿע ליטונג פֿון דער היינטיגער קאַטערינקע, וועלכע פֿלעגט זיך רייכען דעם האַל, ווי ביזן דער ווען בער די יעלד און אַרױסשלעפֿען פֿון די היינטיגער קאַטערינקע.

עס פֿלעגט, אַלע אַרומגען קלאַפֿען מיט זיין צייד, עס האט זיך פֿערליינט ברייטלעך איבערן צו צו עס האָבען מאַרק און שטאטישע מענשען האָבן ופֿאַנט האט צו זענען אין וואָס צו דער- צו לע, וואָס כל אַז דאָס אויסשטעלען פֿון דער געזייער אַליין און פֿאַר זיך געווען נישט קיין טאָר טעליכע זאָך, היינט די פֿערשידענע לעים און קאַ- טערינקע, וועלכע האָבען זיך געריפֿעט אַרױס צירק, און ווער, שמועסט נאָך פֿאַרנאכט, אַז זי און דער צירק פֿון דער צווייטער זייט, האָבען אָנגע- בייזע אונטערגעהאנגען, פֿון איין זייט די קאַוועלע חויבען צו קאַנקאָרירען צווישען זיך, איז דאָך אַוואַר געווען, וואָס צו וועהל! פֿון איין זייט אַ קאַטערינקע מיט פֿליהענדיגע פֿערד, מיט פֿליהענ- דיגע ווענענער און דאָס אַלע סאָר א קליינע פֿאַר גראַפֿען און פֿון דער צווייטער זייט לעים, איינער- שמירטע און טאָשע, אויסגעווייטעטע מיט מעל, וואָס שטענען איין צירק, מאַכען משונהדיגע העוועט פֿון לאַפֿען אַפֿעראַד אַרױס דעם עולם!

דאָס זענען געווען אַטראַקציעס, ווי ספּעציעל אויף ווייזענדיגע פֿאַרנאכטע, ווען דער עולם לאזט זיך אַרױס פֿון די היינטיגער אויף צו כאַפֿען א ביטעל פֿרישע לופֿט, אויפֿן מיטען טאָג, ווענען אויך נע- ווען פֿערשידענע פֿערזיילונגען, עס פֿלעגט אַלע מאַכענען און דאָרשטאט אַרומקומען קונצענמא- כער, וועלכע האָבען געלעבט צו ווייטער, געשלינגען שווערשטען און געוואָרען סטענעס פֿון דער גאָל און דער עולם איז זי נאָכגעלאָפֿען פֿון גאס צו גאס, עס פֿלעגט אַרומקומען אַנדריי מיט זיין מאלפֿע, וועלכע האט געווען חכמות, ווי א מענטש נישט צו ליכען.

א - אַז גאָל, פֿאַרנאָכט, פֿאַקאָזשי - קאָק סטאַט באַמב וואָרע נאָש - און די מאלפֿע, הויכערס זיך איין פֿון נישט אויף די היינטערשטע פֿיס, ווי אַנאָממע באַמב, יאָס פֿלעגט וואָסער און קען קום אַפֿגעווען, נאָר דאָס אַלעס זענען געווען, אַזוי צו זאָ- נען, אַוואַר-העלסליידיגע אַטראַקציעס, וועלכע שמו- קען מיט עולם הוה, מיט וואַללאַטאָנעווייגיקע און האָפֿע מיט אַוואַרע יודען געהאַט אַ קוואַלען שייכות, האט די היינטיגע קאַטערינקע, געזענען זיך נאָך ווי דעם האַלן רייסען, האט זי העכסטענס געקענט אַרױסלעפֿען פֿון די היינער, די ווייבער און קינדער - מאַנספֿערשינגען זענען געגאנגען אין בנות-המדרש, צו אין שול אַרױס מנהג-הצדיקס דאווענען, דער צירק, וואָלט אַפֿער יא געווען גע- פֿינען אויף זי געלעגט, איז ערשטענס, וועלכער ליטשישער פֿאַלעבאָס וועט זיך דאָס אין א פֿראַסטען מאַנסטאָג, צו מיטוואָך פֿערגינגען אַרױסצוגאָרפֿען א גילדען, און זיך אוועקנעמען גאַנצער, ווי אזוי די לעים אינווייניג מאַכען זיך באַריש, וועגנען האט דער צירק געהאַט אזוי פֿיל קליינע און גרויסע שפּאַרעס, אַז מ'האט פֿון אויסוועגנדיג גראַד דאָס אייגענע גע- זעהען, וואָס פֿון אינעווייניג - אונזערע יודען האָר- בען געהאַט גאַנץ אַדערע אַטראַקציעס, אמת יד- ידשליכע, עולם-האמאדיגע, וועלכע האָבען אויך גע- קאָסט געלד, אָבער זענען ווערט געווען.

ווערצייט פֿלעגט אייביג אַרומקומען דער סלונקער מגיד, א יוד, וועלכער האט געקאכט אַפֿ- זענען א דרשה דרייפֿיר שעה אויפֿן זיידען און דערביי שייטען מיט משלים און מיט מעשיות, אַז ער עולם האט ממש פֿון יעדען וואָרט געלעקט די פינגער.

עס פֿלעגט קומען ר' מאירל, דער משולח פֿון

די געדאַנקען, וועלכע האָבען געוואָרען פֿערטונ- קעלט צו ווערען, זי האט אָבער מעהר גערישט געקענט אַרױסרעדען, די שטריק האט זיך אַרױסגע- פֿרעסען טיף אין איהר האַל, פֿערשטעלט דעם אַטעם, און אָפֿגענומען דאָס לשון, עפעס אַנאָמ- פֿערשטענדליך כאַרכלען האט זיך אַרױסגעוואָרען פֿון איהר האַל, ווי האט געוואָרען אַז די פֿיס, אזוי ווי זי וואָלט געזאָלט געפֿונען עפעס אַנ- אָנשפּאַר, די פֿיס האָבען אָפֿער היינטער זיך נישט געוואָרען קיין עסטעטן פֿאַדען און פֿערזעלע האט נאָר געלאָפֿט מיט זיך אין דער וואַנד אַרױס, וואָס האט אָפֿענעוואָלט און דעם האַל-ליידיגע צייט.

פֿערזעלע האט נאָך נישט געהאַט סעלידירען דאָס פֿערוואַנדלען, זי האט קלאָר געוואוסט, אַז זי הענגט איצט, און דאָס זענען די לעצטע מנהגים און אפֿער סעקונדען פֿאַר איהר טויט, זי האט זיך אָפֿגעגעבען א חשבון דערפֿון, אַז אַט, אַט פֿערלייט זי שוין דאָס פֿערוואַנדלען, זי וועט ווער רען בלוי און גרין און וועט אַרױסשטעקען די צוג- און און ס'וועט זיין נאָך אַלעס, זי וועט זיין טויט, זי האט קראַמפֿהאַפֿט, געוואָלט ווערען עפעס טראַכט- טען, ווענען עפעס אַוועלעכע, וואָס זאל איהר פֿער- שפּערען די לעצטע סעקונדע פֿון איהר לעבען.

אָפֿער איהרע געדאַנקען האָבען אינגאנצען ווי נישט פֿונקציאָנירט, און אזוי ווי זי וואָלט געזאָלט פֿער- לענגערען איהרע לעצטע לעבענס-מינוטעס, האט פֿערזעלע שטאַרקער אָנגעהויערען צו געזעלען און וואַרפֿען מיט איהרע פֿיס, וואָס האט נאָך שטאַרקער אָפֿענעוואָלט אַינס אַרעסט-צימער.

(פֿאַרזעצונג קומט).

שנור איז גענוג שטאַרק, און שום אַיב, יעדען זיך, גאַנץ מעגליש, און שום געזעל פֿון חרטה, מיט אויסגעלאָשענע אויגען, און ענערגישע שריט, אַז זי מיט דער שטריק אין האַרד צוגעלאָנגען צום פֿענסטער, זי האט מיטגענומען מיט זיך דאָס פֿיר- קאנטיגע הילפֿערנע בענקעל און געזעהן, וואָס איז געשטאַנען זיך דעם קליינעם טיפֿעל, זיך אַרױסגעשטעלט און אַהן עק פֿון דער געזעלעכ- טענער שנור אָנגעבונדען אַז דער איינזענער קראַ- טע, דאָן האט פֿערזעלע ווייטער מעכאַניש געזאָגט די פֿעטליכע, נאָכאַמאל אויסגעפֿרוכט זי שטאַר- קיט פֿון דער שנור און אַרױסגעוואָרען אַרױס פֿון אויפֿן האַל, אזוי שטענדיג אויף דעם בענ- קעל מיט אַרױסגעוואָרענע פֿעטליכע אַרױסן האַל, האט פֿערזעלע גאַנץ פֿערוואַנדעלט געוואָלט, וואָס זי זאל ווייטער טון, זאל זי אָפֿשטעלען מיטן פֿוס דאָס בענקעל, אויף וועלכען זי שטעמט, וועט זי ממילא בלייבען הענגען, אָבער דאָס קען אַמאל איבערנומען די שלאָפֿערנע איהר פֿלען וועט זיך נישט איינגעבען, זי וועט בעסער הענגען אָנגעבונדען די שטריק און זי וועט בלייבען הענגען איבער דעם בענקעל, פֿערזעלע האט זיך אַרױסגע- דראַפֿעט אויפֿן מענטשע, כדי היינער צוגעבונדען די שטריק, אָבער צוליב אַוואַרזשינקייט, האט זיך דאָס בענקעל א רוק געגעבען און איז אַמאל געפֿאַלען, פֿערזעלע איז געבליבען הענגען אויף דער שטריק, זי האט געזעהן נאָך עפעס צו רע- דען, אפֿער דאָס, וואָס זי האט געהאַט אין זינען נאָך אַרױסצוגאָנען פֿאַרן טויט, אפֿער עפעס פֿאַר- לעגן דרייהאָרן, וועמענס געשטאַלט, ס'איז איהר אין דער לעצטער מינוט אַדורכגעלאָנגען דורך

ר. איזראעל.

א סענסאציענעל- עראמישער ראמאן פון דער לאדווער ווירקליכקייט

101

ינגע פֿערברעכעריינס. פֿערזעלע איז געווען איבער- צייגט, אַז יעדעם שלאָפֿען שוין, זי האט בלויז גע- קוקט אויף העלענאָן, וועלכע איז געלענען רוהיג און רעגלעמאַסיג געזאָכט, עפעס ווי א שמיכעל איז אפֿגעווען אויף העלענאָס ליפֿען.

— אפֿער חלומים זיך איהר אַמאל ווענען איהר אַמאָליגען גליק, אפֿער חלומים זיך איהר איצט, אַז זי דריקט צו צום האַרצען איהר איינציג קינד, אפֿער...

פֿערזעלע האט זיך איבערצייגט, אַז אויך הער לעבט שלאָפֿט שוין, זי איז אַראָפֿ פֿון געלענען, צוגעלאָנגען צום אָרט, ווי דאָס קליינע לעבזעלע האט אַמאָלעסטען געלויכטען, אַרומגענומען פֿון זיך דאָס איינזענער העמד און דאָן אָנגעטון איהרע קליידער, מיט דעם שטויקעל גלאָן, וועלכעס זי האט נאָך בייטאָג געברענגט פֿון שפּאַציר אויפֿן טור- מע-הויף האט זי געשטיינען דאָס העמד אויף לאַג- גע, דינע פֿאַקעס, וועלכע זי האט געמאַכט גע- פֿלאַכטען אין דרייען, צוגעבונדען אַינס צום אַנ- דערען און דאָן געפֿרובט, אויב זי זענען אזוי שטאַרק, אַז זי וועלען אויסהאַלען איהר קער- פֿער, זי האט זיך איבערצייגט, אַז די געלאָשטענע

פֿערזעלע האט אויסגעבראַכען מיט א שטאַר- קען געוויין, וועלכעס האט זיך פֿאַרל פֿערטונג- דעלט אין א געלעכטער, דאָס איז געווען א געוויין דורך הייליגען געלעכטער, אַדער א לעבען דורך הייסע טרעהערען, דאָס איז געווען היסטעריע, ס' - האט געווען עטליכע מינוטען ביז אַלע צונויפֿ- געלאָפֿענע אַרעסטאַנטעס פֿון צימער, האָבען זי פֿערהויבט, איינציגווייז האט זיך דאָס שלעכטען איינגעשטילט און פֿערזעלע האט זיך געפֿענען:

— איך בעט איהר געהט אַפֿאַסען, איך פֿיהל זיך היינט אזוי שלעכט, איך וויל אויך שלאָפֿען, קיי- נער האט מעהר נישט פֿראַקטעטירט און יעדע איינע איז צוגענומען צו איהר געלענען, אויס- געצויגען זיך אין דער גאַנצער לענג, פֿערמאכט די אויגען, געוואָס א גוטע נאָכט, טיף אָפֿגעוויפֿט און טאַקע באַמט געברענט איינזשלאָפֿען. פֿערזעלע האט זיך גוט איינגעווערעט יעדע עט- ליכע מינוט האט זי געהערט ווי ס'הויבט אַן צו כראַפֿען אַנצוגעדען, אַז כראַפֿעלע ווי די היינטיגע העלדער און א סימפּערי פֿון די פֿערשטאַפֿטע בענער האט זיך געאַרבעט פֿון די "קאָקעס", אויף וועל- כע ס'זענען געלענען די "קאַפּאָוואַ" און די אַזוי

א' תרצ"ב

בוכמאן מאַטעל, גרינבערג יעקב, הערש.
קעוויטש שאַטל, קארפ היים, דאָכמאן נתן, אריי-
גאנגס אברהם יצחק, פיינשטאק מאיר, שמעלעוויטש
יעקב, טראימאן מיכאל, טאָפער דייב, וועסמאלי
אריה דייב, זאָוואַדא בער.

און — ווייל די וועקסעלעך זענען געווען אויף
גאָר, קורצע מערמינען, איז די בראַך, פערשטייט
זיך, געקומען פריהער....
עס האָט, נישט פאַר קיין שום יודען, נישט
פאַר קיין שום סוחר געדאַכט אַנגעהויבען צו האָר-
לען מיט פראַטעסטען, אַזש קודש איז געפליגען...
מען האָט אַ וועלט נישט געזעהען.
לכתחילה איז אַפילו געווען אַ גרויסער חידוש
אויף קראַפּפּען: ס'טוטש אזא אנשטענדיגער רע-
זעלער מאַן אונד מאַכט זאָ איינע שווינדעריי, אַ-
בער שטעטער, און די אַלגעמיינע סוחרים האָבען
זיך אנגעהויבען צוגיפּרעזען (אברמה) זילבער-

פיהרט אױס פפּשטשלינגען: ״אױס אַנגעקעפּענע צייכונגען.

פיהרט אױס פפּשטשלינגען: ״אױס אַנגעקעפּענע צייכונגען.

מיט א דוהיג געוויסע נאראנער איד, אז מיינע שאמאט-אייזען אז קויכען

וואס ווערען ביי מיר אין פאפירק אונטערשטיגט, זענען פון די
פעסטע מאטעריאלען געבויט און דעריבער שטארק, דויער-
האפטיג און פינקטליך און רעזעל אונטערשטיגט.
פיליגע פרייזען! רייכער און שוואהל!
ס'ווערען אונטערשטיגט אלע ארט רעפערטורען.
פערקויף פון שאמאט-ציגעל און שאמאט-מזחל.
ערשטע שאמאט-י.ג. גרינהאלץ
אייזען-פאפירק
פיעטריקאווער 37, טעל. 156-64.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק I. B. WOŁKOWSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער: 11, טעל. 137-70

מפיליגסעען
מפעסטען
מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אייזען-מזחל
פון מעסטל-בעטען.
מאמראצען פארשידענע סארטען,
קינדערוועלעך,
פערל-בעטען מעטאלענע,
געשירפן, סערוויצען, וויזשנימאשעס.
אייז-קאסטעס, וואנעס, קינדער-בענקלעך, ראוערען א.ד.גל
בעדייטער ניריגע רייזען!
פעסט: בעטלעך מיט שאקעס און דראט-מאטראצען פון 40 50 אן

שייטלעך מיט פארזעך שייטלעך

ווערען ערשטקלאסיג און רעזעל אונטערשטיגט
צו פיליגע פרייזען
נ"קערש, סקוועראווא 15

DOKTOR H. SOŁKOWSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט
אונטערשטיגט, עקסטרעמאלייטע, בעהאנדלונג
מיט קווארט-שטראלען.
נעמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אונטער.
פעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען

Dr. REICHER

פאלודניאוו 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
נעמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אונטער.
וואנעט און ווארטע-צימער פאר פרויען

Dr. Rózaner

צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנק-
הייטען, מענער-שוועכע און קינדער-אונטער-
נארוואווישא 9, טעלפאן 128-98
נעמט אן פון 8-10 און פון 4-8 אונטער.
וואנעט און פון 9 ביז 10 פרייט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדוקא 1
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנק-
הייטען, מענער-שוועכע, אונטער-
און אויספאל און סימפליעס און שוועכע.
קאנסולירט מיט ספעציאליסטען פון אוראל-
לאנדישע און געוועזענע-קראנקהייטען.
קווארט-לאמפ, עלעקטרישער
הייל-קאבינעט ראסעמטיק.
— סעטיג פון 8 פרייט ביז 9 אונטער.
— פון 11 ביז 12 פון 2 ביז 3 נאכט.
נעמט אן פאר-דאקטאר נור קינדער און פרויען
וואנעט און פון 9 פרייט ביז 2 נאכט.
— פעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.
ווייט 3 זל

טור-און-קארט-לאגער Sz. Maroko

לאדז, נארוואווישא 2,
טראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-48
עמפיהלעט צום פרייהלינג, און ווער-סעזאן א
גרויסע אויטאמאביל פון די נייסטע און בעסטע
דאמפ-און הערען-שאפען.
פאר שניידער - ספעציאלער ראפאט.
627

עברית 3 חדשים

פון א-ב ביז עברי און דאוונען דורך 3 חשים
ווערען געלערנט מיט קינדער פון 4 יאהר און
דורך מלמדים-ספעציאליסטען און דעם
בעוואוסטער רעליגיעזען
גו-ילדים פרייזעל-
ביים בית-ספר, היר-וורת'
פול וואלנאשעלי (נייע שטאק) 6
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימנעמיהרט
דורך 8 ספעציאלע מענטש.
איינשרייבונגען ווערען אנענומען פון 1-11 מיטאג.

ישיעם

פאר
גראמטישע אנשטאלטען
דוקאציע און פערפארמען
עמפיהלעט
די איינציגע אידישע יוקאטא
אין פאריז
104
טעל. 241-24

יעדער איינציגער מעבעל

האט צו א-
פערצינט, און פאר-
און פאר-
דיינאנעס, פערזען, נייט-מאשינען, באדערעכען און
צאהלען די העכסטע פרייזען
א.ווייזמאן שנקוויטש 23
טעלפאן 191-00
ביי מיר אין שטענדיג פערשידענע גענוצט
מעבעל אין גוטע צושטאנד פאר פערקויפן.

אלער ארט שטח, שטח, שטח

און שטח ביליג פערזען
אויס שילד פארמאלער 5 שווייטש 5
צוגאב מיטן טראמאוי 14 פון פראנצויזישע-קאנער 17
אויף פערלאנג קומט צו אייך א מענטש און נעהמט
אן די ארבייט אויפן ארט ביי אייך, פארהאן אויך
פערשידענע צי קליידען רעקלאם-פלאקאט און ברייט-
טאג טאוועל מיט פערשידענע אריינגעלעטע טעקסטען
און אויפשייטען פאר יעדער גראנושע.
899

H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און
נעלעכטע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאנא 7 (פרייהער 43) טעל. 141-82
עמפיהלעט פאר 12, 10, 8 און 5-8, וואנעט
אין 1-9, פאר דאמפן בעזונדער ציינאנא.

Dr. J. LUBICZ

כירורג-ארצט
פאלודניאוו 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, ווילנעקען,
פערקויפונגען פון די פלייצעס, ווילנעקען,
איינענע פראנצויזישע פון וועסטלייג, אומפאר-
שטאנען וון וועלכעקען אויף פלאסטעקען קאנסולירט
הער און פון, נאכטען א.ד.גל.
נעהמט אן פון 2.80 ביז 4.80 נאכמיטאג.

Dr. med. W. Eychner

אקושידיע און פרויען-קראנקהייטען
וואינא איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא, טשארי) טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2-4 און פון 7-8 אונטער.

טראשי פערשער T. OKNO

וואינא איצט
זאוואדוקא 19, טעלפאן 137-03

Dr. Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט און געשלעכט-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 8-9.30 פרייט, פון 12.30-1.30 נאכט.
און פון 5-9 פון 9 ביז 11 נאכט.
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
פאר אונטערשטיגטע - לעטשניצע-פרייזען.
דאמפן בעזונדער ערשטע-זאג.

מאנא-מאנא-מאנא ZACHETA

26 זגענדלעך 26

היינט און פאלגענדע טעג!
פערשטיגע ליבעס-פאנעם!
רעזשי 150 דעם בעוואוסטער ערנסט לוביטש

מאנטע קארלא

אין דער הויפט-ארע דער שטעטער עקראן-שטער
Janet Mc. Donald

נעכסטער פראגראם:
"דער זינגער פון די בערג"
דער זאק איז גוט בעהייזט.
אנהייב אין ווען, טעג 4 נאכט, שבת, וואנעט 12 בייטאג.

וואנעם קינדער-וואנעס

בעקומט איהר נור אין דער בלעכעריי-ווערקשטעל
"ZGODA"

לאדז, צעגעלניאנא 2, טעל. 134-51 (על פערטיק)
בעמ: וואנעס ווערען אויך איינפארנט.

די עלעגאנטסטע דאמע-טאשן

וואליזען אין פערשי-
דענע סארטען
צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעסטע פירמע
L. Herszfinger

לאדז, פילסודסקיענא 44
נעמענט די אדרעס! רעזעלע בעהאנדלונג!

שייטלעך שטח, שטח, שטח

און שטח ביליג פערזען
אויס שילד פארמאלער 5 שווייטש 5
צוגאב מיטן טראמאוי 14 פון פראנצויזישע-קאנער 17
אויף פערלאנג קומט צו אייך א מענטש און נעהמט
אן די ארבייט אויפן ארט ביי אייך, פארהאן אויך
פערשידענע צי קליידען רעקלאם-פלאקאט און ברייט-
טאג טאוועל מיט פערשידענע אריינגעלעטע טעקסטען
און אויפשייטען פאר יעדער גראנושע.
899

Starszy Felczer L. Tajchner

אלטשטאדט 12
נעהמט אן פון 23-יערניגע שפיטאל-פארקייט
אין ווארשא און אין לאדז.
נעהמט אן קאנקע פון אלע ספעציאליסטען
אונטערשטיגט פאר 10-8 פרייט נור 1 זל.

עטשניצע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

11 בושעזשינער 11
טעלפאן 137-63
ס'נעהמט אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליסטען
ווי-לינסקי, זאלצוואסער, לוביטש,
סלאבארדקי, סערשנער, פישמאן,
שמירנעל, שמערלאווסקי
ווי אויך ווייזען און שטאט.
עלעקטרישע, אנאליזע, דענסטיטעטער קאפינעס
צאהן-ארצט לאזשינסקא-סמאראפאלסא
א בעראטונג ביים איינציג-דאקטאר נאר 3 זל.

"SANATO"

כירורגיש-וועבנערי-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועבנערי-
אנשטאלט

Dr. Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אירען, נאז, האל-
און לונג-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאר 9
קאנסטאנטינער טעלפאן 127-81
פערשטענען פון 12-2 און פון 5-7, נעמט אויך אן
אין לעטשניצע ווערשער 17 פון 10-11

Dr. M. Lerner

ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
אנאדניא 64, טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3-5 נאכט.

ו"ר מעד. ש. איינער, דיר מעד. י. בוימ, דיר מעד.
רייזלע-קוריאנסקא-דיר מעד. ווא. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערזענליכע-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד'ר מעד. י. פאלאמאקא
כירורגישע אפטיילונג פון ד'ר מעד. מ. סאמאר.

היינט פייערליכע פרעמיערע! צום ערשטן מאל אין לאדן!
Odeon: Victor Mac Laglen
EDMUND LOVE, GRETA NISSEN
מאהאראדזשא'ס פאוואריטע
אין דער פארש
ליכער קאמפאזיציע
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צונאכע.

קלאנג-קיינא-טעאטער
Odeon
גלויבנא 1
מארגען פייערליכע פרעמיערע!
שטיפערישע סטודענטקעס

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

קלאנג-קיינא-טעאטער
PRZEDWISNIE
זשעראמסקיענא 74/76
(וויב קאפערניק)
צופאך מיט די טראמוויען 1, 9, 8, 6, 5
זונטאג 2 ביטאג 2 לעצטער טעג 10 און.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראגאז פון די איבערלעבנדיגע
צורעהלונג פון
Korzeniowski
נצחון'ן א. ג.
פילם אינגאנצן אין דער פאלישער שפראך אויסגעפירט פון
MARJA MALICKA, ADAM BRODZISZ
אויסער'ן פראגראם: אינטערעסאנטע אקטואליטעטן און קלאנג-צונאכע פון
BOGUSŁAW SAMBORSKI א. ג. איסער'ן פראגראם: פאפאראט און הנחות שבת און זונטאג אונגלייט
Paramount געכטער פראגראם: דער נאלידער מיט Harry Baur